

ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี เรื่องการประเมินผลการดำเนินงานการใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบ
เบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2522 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อ
ทฤษฎี หลักการและแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยลำดับดังนี้คือ ความหมายของหลักสูตร
การพัฒนาหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่
3-4 พุทธศักราช 2522 การนำหลักสูตรไปใช้ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัย
สภาพที่เอื้อต่อการดำเนินงานการใช้หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การประเมินผลหลักสูตร
รูปแบบของการประเมินผลหลักสูตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการใช้หลักสูตรการศึกษา
ผู้ใหญ่ แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2522

ความหมายของหลักสูตร

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรหลายทัศนะ

สมิตร คุณานุกร (2523 : 2) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึงโครงการ
ให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกัน ความมุ่ง
หมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

จากความหมายของหลักสูตรที่สมิตร คุณานุกร ได้ให้ความหมายไว้ นั้นเป็นลักษณะ
ของการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ความสามารถ และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา
ถ้าพิจารณาอย่างถ่องแท้ จะเป็นความหมายที่มุ่งให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาที่
อยู่ในระดับที่กว้าง ถ้าหลักสูตรนั้นถูกนำไปปฏิบัติในระดับโรงเรียน ความหมายของหลักสูตร
หมายถึง โครงการหรือประมวลความรู้และประสบการณ์ที่ทางโรงเรียนจัดให้ผู้เรียนให้เกิด
การเรียนรู้

เกี่ยวกับความหมายของหลักสูตร ทาบ (Hilda, Taba 1962 : 10) กล่าวว่่า หลักสูตรหมายถึง แนวทางในการเตรียมพลเมืองให้มีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างสรรค์ผลผลิตให้แก่วัฒนธรรมนั้น

กรมวิชาการ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : 1) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรมีความหมายถึงเรื่องต่อไปนี้

1. เอกสารหลักสูตร
2. กระบวนการวิธีสอนของครู
3. กระบวนการเรียนรู้ของเด็ก
4. การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน



เอกวิทย์ ฅ ถกลาง (อ้างถึงใน สุมิตร คุณานุกร 2523 : 1) ให้ความหมายของหลักสูตร หมายถึงประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชาซึ่งทัศนคติแบบพฤติกรรม กิจกรรม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้วก็เป็นการที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก ถือว่าเป็นหลักสูตรทั้งสิ้น

จากความหมายของหลักสูตรหลายๆ ทิศนะ อาจสรุปได้ว่า ความหมายของหลักสูตร หมายถึง สิ่งต่อไปนี้

1. เอกสารที่เป็นข้อกำหนด
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอน
3. หลักยึดในการเลือกกิจกรรมและการเรียนการสอน
4. ข้อกำหนดเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสำหรับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
5. แนวทางการจัดกิจกรรมการสอนและการประเมินผล

องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. ความมุ่งหมาย
2. เนื้อหา

3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ความมุ่งหมาย

ในการพัฒนาหลักสูตรหรือการนำเอาหลักสูตรไปใช้ ผู้พัฒนาและผู้ใช้หลักสูตรมักประสบปัญหาเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของคำที่ใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ทำให้การตีความของแต่ละคนต่างกันไปตัวอย่างเช่น คำว่า "เข้าใจ" หมายความว่าอย่างไร อาจหมายถึงความสามารถที่จะจำหลักการทศและขยายตัวของสสารได้ หรือสามารถอธิบายได้หรือสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ความไม่ชัดเจนเหล่านี้รวมทั้งคลุมในความหมายและขอบเขตของคำ

ด้วยเหตุนี้เอง ในการใช้คำในการกำหนดจุดมุ่งหมาย จึงมีผู้คิดวิธีการที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้โดยแยกแยะ จำแนกและจัดลำดับของพฤติกรรมออกเป็นหมวดหมู่พฤติกรรม ในแต่ละหมวดหมู่ยังจำแนกออกเป็นระดับตามยากง่าย ทั้งนี้เพื่อให้การกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นไปอย่างรัดกุม ลำดับจุดมุ่งหมายเรียกว่า (Taxonomy of Educational Objectives) ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นจะต้องคำนึงถึงหลายด้าน เช่น

1. ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ
2. สามารถตรวจสอบหรือวัดได้
3. เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้
5. เหมาะสมกับสภาพของสังคม
6. สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวหลักการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ควรกำหนดไว้อย่างกว้างๆ บางครั้งจนทำให้คิดว่า การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นกว้างเกินไปจนไม่สามารถจับต้องหรือนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้น การศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนก่อนที่จะกำหนดเป็นจุดมุ่งหมาย อาจมีคำถามเพื่อหาคำตอบก่อนว่า

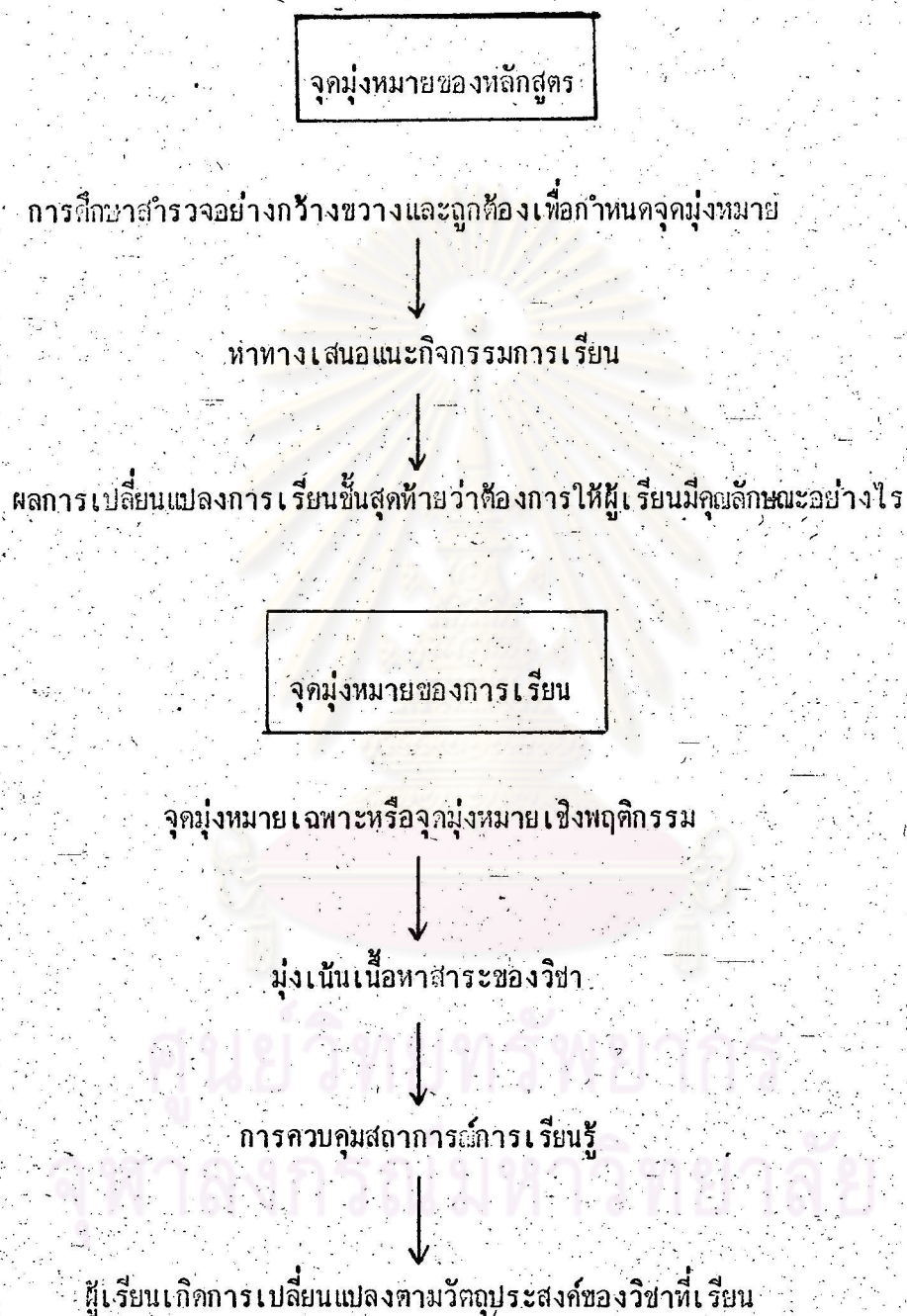
1. เรามีจุดมุ่งหมายอะไรบ้างที่จะให้บรรลุผลในการจัดการศึกษา
2. โรงเรียนมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาอย่างไร
3. โรงเรียนจะจัดประสบการณ์เรียนอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษา
4. จะจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างไรจึงจะทำให้การศึกษามีประสิทธิภาพ
5. เรามีวิธีการประเมินผลอย่างไร จึงจะทราบว่าจัดการศึกษานั้นมีคุณภาพและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้

การตั้งจุดมุ่งหมายนั้น ต้องอาศัยข้อมูลด้านต่างๆ เช่น

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัย เพื่อให้ทราบแนวคิดและความต้องการทางด้านการศึกษา
2. การศึกษาตัวผู้เรียน เกี่ยวกับธรรมชาติของผู้เรียน สิ่งแวดล้อม ความสนใจ ความถนัด ความต้องการและทักษะพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งการศึกษาในเรื่องเหล่านี้จะทำให้ได้แนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายและการเลือกเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม
3. การศึกษาสภาพทางสังคม เช่น ค่านิยม ปัญหาสังคม เศรษฐกิจ ความเชื่อพื้นฐานในสังคม
4. ข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ

ดังนั้น ในส่วนองค์ประกอบของหลักสูตรส่วนของจุดมุ่งหมายจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และมีผลต่อการกำหนดแนวทางปฏิบัติและการเลือกประสบการณ์เรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกัน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 132) ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการเรียนดังนี้



เนื้อหาสาระและประสบการณ์

เมื่อกล่าวถึงเนื้อหาวิชา อาจจะมีความคิดว่าเป็นเนื้อหาสาระหรือความรู้เท่านั้น ความจริงแล้ว เนื้อหายังรวมถึงประสบการณ์ของการเรียนรู้ ในการพัฒนาหลักสูตรถ้าพิจารณา กระบวนการของการให้สิ่งเร้าแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่พึงประสงค์หรือการมองใน รูปของกระบวนการเรียนที่ประกอบด้วย ผู้เรียน (Input) กระบวนการเรียนการสอน (process) และผลที่ได้รับ (Output)



เนื้อหาที่นำมาบรรจุในหลักสูตรทางการศึกษานั้นได้มาจากศาสตร์ต่างๆ เมื่อนำมา บรรจุในหลักสูตรศาสตร์จะถูกดัดแปลงให้ง่ายลงเพื่อให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา เนื้อหาและ การสอนในวิชาใดๆ รวมหมายถึง ความรู้และวิธีการหาความรู้

ทาบ (Taba อ้างถึงใน สมิตร์ คุณานุกร 2523 : 78-80) ได้เสนอ โครงสร้างของเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ระดับ ซึ่งแต่ละระดับก็มีบทบาทต่อผลสัมฤทธิ์ของการ เรียนรู้ดังต่อไปนี้คือ

1. เนื้อหาเป็นข้อมูลที่แสดงถึงกระบวนการและทักษะ (Specific Facts and process)

ลักษณะของระบบการปกครอง อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ระบบย่อยอาหาร กระบวนการและวิธีในการคิดเลขพีชคณิต ข้อมูลทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สูตรต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นสูตรเคมี สูตรคณิตศาสตร์ ฯลฯ เหล่านี้เป็นเนื้อหาอยู่ในระดับแรก การเรียนข้อมูลเหล่านี้ ต้องอาศัยการท่องจำ

2. เนื้อหาที่เป็นความคิดและหลักการเบื้องต้น (Basic Ideas)

ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางธรรมชาติ ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง สภาพจิตและร่างกาย ความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ ที่มีต่อวัฒนธรรมของชนชาติต่างๆ หลักการในการบริหารงาน หลักการเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์

ที่ดี ฯลฯ เหล่านี้จัดอยู่ในระดับที่สอง เมื่อผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีความคิด เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้ว ก็สามารถจะนำความเข้าใจและหลักการดังกล่าวไปอธิบาย เหตุการณ์หรือสถานการณ์อื่นๆ ได้

3. ความคิดรวบยอด (concepts)

— การมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม หมายถึง การมีความรู้อย่างกระจ่างท่องแท้เกี่ยวกับสิ่งนั้น คือรู้โครงสร้าง ลักษณะทั่วไป และส่วนประกอบย่อยๆ ทั้งหมดรวมกันขึ้นมาเป็นหรือรวมอยู่ในสิ่งนั้นและสามารถแยกประเภทของสิ่งนั้นออกจากสิ่งอื่นได้เช่น ผู้ชาย-ผู้หญิง ความรัก-ความหลง หากแยกดูได้ว่าอะไรเป็นอะไร ก็แสดงว่ามีความคิดต่อสิ่งนั้นได้ถูกต้อง

4. ระบบความคิด (Thought System and Method of Inquiry)

เนื้อหาระดับสุดท้ายนี้ หมายถึงระบบความคิด และวิธีการที่ศึกษาหาความรู้ในศาสตร์ ที่บรรจุเนื้อหาและความรู้นั้นๆ เอาไว้ เนื้อหาทั้งสามระดับที่กล่าวมานั้นเป็นรากฐานนำไปสู่ระบบความคิด

ในการคัดเลือกเนื้อหา บรรจุลงไว้ในหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แก่นักศึกษา ให้เสนอแนวคิดที่เป็นเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระไว้ดังนี้

1. ความเชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในแต่ละสาขาวิชา
2. ความสอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในสังคม
3. ความสมดุลระหว่างความกว้างและความลึก
4. สามารถสนองตอบจุดมุ่งหมายได้หลายๆ ประการ
5. สอดคล้องกับวุฒิภาวะในการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน
6. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

วิธีการเลือกเนื้อหาสาระอาจทำได้หลายวิธีดังนี้

1. วิธีใช้ความคิดเห็นตัดสินใจ (judgmental procedure)

2. วิธีใช้การทดลอง (Experimental procedure)
3. วิธีใช้การวิเคราะห์ (Analytical procedure)
4. วิธีใช้ความคิดเห็นส่วนรวม (Consensual procedure)

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2522

หลังจากที่มีการยกย่องหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2517 แล้วก็ได้นำไปทดลองใช้ ในปี พ.ศ. 2518 ต่อมาเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2522 ก็ได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2522 จนกระทั่งปัจจุบัน

สาระสำคัญของหลักสูตรมีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2522

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 เป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จชั้นอ่านออกเขียนได้ การศึกษาระดับนี้มุ่งที่จะส่งเสริมผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและวัฒนธรรมอันจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ การศึกษาหาความรู้และข่าวสารข้อมูลเพิ่มเติม และการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่อให้มีความสามารถดำรงชีวิตพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หลักสูตรนี้มีความยืดหยุ่นพอเพียงที่ใจให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ ตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของตน

หลักการ

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่จัดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้เรียนในระบบโรงเรียนภาคปกติ ได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม อันเป็นพื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพตามความสามารถ และความสนใจ หรือเพื่อปรับปรุงส่งเสริมอาชีพที่ทำอยู่แล้วให้ดีขึ้น

2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานสำหรับปรับปรุงการดำรงชีวิตของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อมและวิทยาการใหม่ๆ

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเอกภาพของชาติโดยส่วนร่วมเป็นหลักใหญ่แต่ให้สอดคล้องกับสภาพการแก้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นได้

4. เป็นการศึกษาที่มุ่งอบรมให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ของพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียน รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงกระบวนการคิด ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการคือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิชาการ อันจะก่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนดังต่อไปนี้ .

1. เห็นคุณค่าและดำรงไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และวัฒนธรรมดั้งเดิม
2. เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีระเบียบวินัย รู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
3. ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะ เพียงพอแก่การประกอบอาชีพการศึกษาเพิ่มเติม หรือการดำเนินชีวิต ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องและมีพื้นฐานความรู้ เพียงพอที่จะแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
4. เข้าใจปัญหา การเมือง เศรษฐกิจ สังคมของประเทศ รู้จักพิจารณาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. มีเจตคติที่ดีต่อสมาชิกทุกชนิด ฝึกให้ชยันตคนประหยัดตลอดจนรู้จักสงวนและบำรุงสาธารณสมบัติและทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

โครงสร้างหลักสูตร

หมวดวิชา	ระดับที่ 3		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยกิต)	วิชาเลือก (หน่วยกิต)	
วิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	12(ส1,ส2 ส3,ส4)	-	เรียนรายวิชาใดก่อนก็ได้
วิชาภาษาไทย	4(ท1,ท2)	4(ท6,ท11)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนด ในโครงสร้างของวิชาภาษาไทย
วิชาคณิตศาสตร์	-	8(ค1,ค2, ค3)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนด ในโครงสร้างของวิชาคณิตศาสตร์
วิชาวิทยาศาสตร์	-	13(ข1,ข2, ข3,ข4)	สามารถเลือกเรียนได้ทุกวิชา
วิชาภาษาอังกฤษ	-	30(อ1-หรือ อ:10)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามที่กำหนด ในโครงสร้างของวิชาภาษาอังกฤษ
วิชาชีพ	3(บังคับ เลือก)	เลือกเรียนได้ ไม่เกิน 6 นก. โดยไม่ซ้ำกัน วิชาที่เรียนใน วิชาบังคับเลือก	ยกเว้นสำหรับพระภิกษุและสามเณร ไม่ต้องเรียนวิชาชีพทั้งวิชาบังคับ และวิชาเลือก
รวม	19	11	สำหรับนักศึกษาที่เป็นพระภิกษุสามเณร ให้เรียนวิชาบังคับ 16 หน่วยกิต วิชา เลือกสามัญอย่างน้อย 14 หน่วยกิต



หมวดวิชา	ระดับที่ 4		หมายเหตุ
	วิชาบังคับ (หน่วยกิต)	วิชาเลือก (หน่วยกิต)	
วิชาสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	13(ส5, ส6,ส7)	-	เรียนรายวิชาใดก่อนก็ได้
วิชาภาษาไทย	7(ท3,ท4, ท5)	9(ท7,ท8, ท9,ท10, ท11)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามกำหนด ในโครงสร้างของวิชาภาษาไทย
วิชาคณิตศาสตร์	-	22(ค1,ค2, ค3,ค4,5ค, ค6)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามกำหนด ในโครงสร้างของวิชาคณิตศาสตร์
วิชาวิทยาศาสตร์	-	13(ว1,ว2, ว3,ว4)	สามารถเลือกเรียนได้ทุกวิชาถ้ายังไม่ได้ เรียนมาก่อนในระดับที่ 3
วิชาภาษาอังกฤษ	-	30(อ.1 อ.10)	การเลือกเรียนต้องเป็นไปตามกำหนด ในโครงสร้างของวิชาภาษาอังกฤษ
วิชาชีวิต	3(บังคับ เลือกและ ไม่ซ้ำกับ ที่เรียนใน ระดับที่ 3)	เลือกเรียน ได้ไม่เกิน 12 นก. ไม่ ซ้ำกับวิชาที่ เรียนมาแล้ว ในระดับที่ 3 และที่เป็นวิชา บังคับระดับที่4	ยกเว้นสำหรับพระภิกษุสามเณร ไม่ต้องเรียนวิชาชีวิตทั้งวิชาบังคับ และวิชาเลือก
รวม	23	27	

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่

แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4

1. การเรียนการสอน

(1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาแต่ละบทเรียนควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน และมีความสัมพันธ์ระหว่างรายวิชามากที่สุดเท่าที่จะทำได้

(2) ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น แล รู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอน แบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปรายทำงานเป็นกลุ่ม ฯลฯ

(3) ผู้สอนควรจะคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาส เรียนทั้งภาควิชาการและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่าง เป็นสุข

2. เวลาเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โรงเรียนจะต้องเปิดสอนระดับที่ 3 สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 2 คาบ ระดับที่ 4 สัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 3 คาบ นักศึกษาจะต้องมีเวลาเรียนระดับ 3 ไม่นเกินภาคเรียนละ 12 หน่วยกิต ระดับที่ 4 ไม่นเกินภาคเรียนละ 18 หน่วยกิต และต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 3 ภาคเรียน ไม่นับภาคฤดูร้อนจึงจะมีสิทธิขอรับประกาศนียบัตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 3 หรือระดับที่ 4 แล้วแต่กรณี

ภาคเรียนที่ 1

เปิดเรียน วันที่ 16 พฤษภาคม

ปิดเรียน วันที่ 17 ตุลาคม

ภาคเรียนที่ 2

เปิดเรียน วันที่ 11 พฤศจิกายน

ปิดเรียน วันที่ 1 เมษายน

ภาคฤดูร้อน

เปิดเรียน วันที่ 1 เมษายน

ปิดเรียน วันที่ 1 พฤษภาคม

สถานศึกษาที่จะกำหนดเวลาเรียนต่างไปจากที่กำหนดไว้นี้ ต้องได้รับการพิจารณาอนุญาตจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นรายๆ ไป

3. หน่วยกิต

รายวิชาที่จัดไว้ในหลักสูตรนี้มีทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ

สำหรับวิชาสามัญ การกำหนดหน่วยกิตของรายวิชาต่างๆ ให้ถือเกณฑ์ว่าวิชามีค่า

1 หน่วยกิต หมายถึงวิชาที่ใช้เวลาเรียน 1 คาบต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 1 ภาคเรียน คาบเรียนละ 50-60 นาที

สำหรับวิชาชีพ การกำหนดหน่วยกิตของวิชาต่างๆ ให้ถือเกณฑ์ว่า วิชาชีพมีค่า

1 หน่วยกิต หมายถึงวิชาที่ใช้เวลาเรียน 1 1/2 คาบ ต่อสัปดาห์ เป็นเวลา 1 ภาคเรียน หรือนับเวลารวมกัน 30 ชั่วโมง

สำหรับภาคฤดูร้อน ซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ และเรียนต่อสัปดาห์ของวิชานี้เปิดสอนในภาคฤดูร้อนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ

4. วิชาบังคับ และวิชาเลือก

ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 จะต้องเรียนวิชาบังคับที่กำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตรรวม 19 หน่วยกิต และเรียนวิชาเลือกอย่างน้อย 11 หน่วยกิต (สำหรับพระภิกษุ-สามเณร ให้เรียนวิชาบังคับ 16 หน่วยกิต และวิชาเลือกส่วนตัวไม่น้อยกว่า 14 หน่วยกิต)

ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 จะต้องเรียนวิชาบังคับที่กำหนดในโครงสร้างหลักสูตรรวม 23 หน่วยกิต และเรียนวิชาเลือกอย่างน้อย 27 หน่วยกิต (สำหรับนักศึกษาที่เป็นพระภิกษุ-สามเณร ให้เรียนวิชาบังคับ 20 หน่วยกิต และวิชาเลือกสามัญไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต)

5. ชื่อกำหนดวิชาชีพ

วิชาชีพที่เรียนให้ได้หน่วยกิตตามหลักสูตรนี้อาจเป็นวิชาเดียว หรือหลายวิชาพร้อมกัน โดยจัดสอนในสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาชีพและกลุ่มสนใจซึ่งจัดตามหลักเกณฑ์ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือจัดสอนในสถานศึกษาอื่น สถานฝึกงาน อาชีพ แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระซึ่งกรมเจ้าสังกัดหรือจังหวัดรับรองตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการให้นักเรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ พ.ศ.2523

ในกรณีที่เลือกเรียนวิชาชีพที่เปิดสอนในสถานศึกษา หรือสถานฝึกงานอาชีพแหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งมีให้อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียนผู้ใหญ่ที่ตนเป็นนักศึกษาประจำเพื่อจะนำผลการเรียนมาเทียบหน่วยกิต ให้นักศึกษาขอความเห็นชอบจากโรงเรียนผู้ใหญ่ที่ตนเป็นนักศึกษาประจำเสียก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงมีสิทธิสมัครเข้าเรียนตามหลักสูตรของสถานศึกษานั้นๆ ได้ และเมื่อเรียนจบแล้วให้นำผลการเรียนมาแสดงต่อโรงเรียนผู้ใหญ่ที่ตนเป็นนักศึกษาประจำเพื่อบันทึกลงในระเบียบสะสมไว้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยกิตที่กำหนด การเรียนวิชาชีพเป็นรายวิชาบังคับ และวิชาเลือกดังกล่าวนี้ยกเว้นสำหรับนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เป็นพระภิกษุ-สามเณร

6. การประเมินผล

การประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 พุทธศักราช 2522

7. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3 ต้องได้หน่วยกิตไม่น้อย

30 หน่วยกิต ในจำนวนนี้มีวิชาบังคับ 19 หน่วยกิต วิชาเลือกไม่น้อยกว่า 11 หน่วยกิต ยกเว้นพระภิกษุ-สามเณรให้มีวิชาบังคับ 10 หน่วยกิต และวิชาเลือกอย่างน้อย 14 หน่วยกิต จึงถือว่าจบหลักสูตร

ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 4 ต้องได้หน่วยกิตไม่น้อยกว่า 50 หน่วยกิต ในจำนวนนี้มีวิชาบังคับ 23 หน่วยกิต วิชาเลือกไม่น้อยกว่า 27 หน่วยกิต ยกเว้นนักศึกษาที่เป็นภิกษุสามเณรให้มีวิชาบังคับ 20 หน่วยกิต และวิชาเลือกอย่างน้อย 30 หน่วยกิต จึงจะถือว่าจบหลักสูตร

ผู้จบการศึกษาหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 นี้ให้มีสิทธิ์ เช่นเดียวกับผู้สอบไล่ได้ในระบบโรงเรียนหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ขึ้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามลำดับทุกประการ

8. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ให้ปลัดกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจในการสั่งยกเลิกเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงรายวิชา และเนื้อหาของรายวิชาต่างๆ

การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึงการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่าพัฒนาหลักสูตรจะรวมถึงการผลิตเอกสาร สื่อการเรียนการสอนรวมอยู่ด้วย เช่น การผลิตเอกสาร แบบเรียนและอุปกรณ์การเรียนการสอนต่างๆ การพัฒนาหลักสูตรเป็นการทำงานที่เป็นระบบซึ่งมีกิจกรรมสำคัญต่อไปนี้

1. การวางแผนเตรียมงาน (planning) เป็นงานที่ครอบคลุมงานการประเมินความจำเป็น การกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้างของหลักสูตร การจัดแบ่งกลุ่มวิชา หรือมวลประสบการณ์ออกเป็นจุดประสงค์และเนื้อหาย่อย จัดแนวทางการใช้หลักสูตร สื่อและคู่มือครู ตลอดจนการเตรียมงานด้านบริการหลักสูตร ฝึกอบรมครู การจัดปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร

2. การนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation) เป็นกิจกรรมสำคัญของการก่อให้เกิดผลสำเร็จของหลักสูตร ครอบคลุมงานทั้งปวงของการดำเนินงานบริหารการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน กิจกรรมสำคัญดังกล่าวอยู่ที่โรงเรียน บุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ จะต้องมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานตามกิจกรรมต่างๆ ตามลักษณะ หน้าที่ จึงจะทำให้หลักสูตรไปสู่ความสำเร็จ

3. การประเมินผลหลักสูตร (Evaluation) เป็นการตรวจสอบชิ้นส่วนที่บกพร่อง ที่ควรแก่การปรับปรุง และชี้ผลความสำเร็จที่ได้รับว่าเป็นที่พอใจหรือไม่ กิจกรรมการประเมินหลักสูตรจะมีต่อเนื่องระหว่างหลักสูตรกำลังนำไปใช้ และประเมินเมื่อหลักสูตรถูกนำไปใช้ครบถ้วนแล้ว ผลการประเมินจะถูกนำไปวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุง แก้ไข การวางแผนและปรับปรุงแก้ไข การนำหลักสูตรไปใช้

การพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการที่จำเป็น และมีความสำคัญอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวเอกสารที่ชี้แนวทางการปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้ และเป็นทิศทางที่นำไปสู่จุดหมายของการจัดการศึกษา กล่าวโดยสรุปการพัฒนาหลักสูตร หมายถึงกระบวนการจัดทำและปรับปรุง ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการร่างหลักสูตรนี้จะประกอบด้วย การวิเคราะห์ และการประเมินหลักสูตรที่สร้างขึ้นแล้ว เมื่อยกร่างหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้วก็ป็นขั้นของการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลที่ได้จากหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้

ความสำเร็จของหลักสูตรนั้นขึ้นอยู่กับ การนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรเป็นเพียงเอกสารที่เป็นตัวกำหนดแนวทางจุดหมายของการจัดการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่กำหนดโครงสร้าง รายละเอียดเนื้อหาวิชา กำหนดกิจกรรมและการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ กำหนดวิธีดำเนินงานและกำหนดแนวทางการวัดผลและประเมินผล ถึงแม้ว่า การพัฒนาหลักสูตรจะมีกระบวนการที่ละเอียดอ่อน มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจนและเหมาะสม รวมทั้งมีการอาศัยปัจจัยหลายๆ ด้านมาเป็นส่วนประกอบในการพัฒนาหลักสูตร เช่น การกำหนดจุดหมายทางการศึกษา ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้านสภาพสังคม จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งปรัชญาใน

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน การเลือกเนื้อหา และประสบการณ์ในการเรียนรู้นั้นก็เช่นเดียวกันต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับความเจริญทางเทคโนโลยี จิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนซึ่งจะเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจเลือกเนื้อหาและประสบการณ์ในการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผลจะต้องมีวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และความครอบคลุมทางด้านเนื้อหา อย่างไรก็ตามสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารหลักสูตรและสภาพการณ์ของการพัฒนาหลักสูตรเหล่านี้ ส่วนแล้วแต่เป็นเกณฑ์ เป็นเหตุเป็นผล เป็นหลักการซึ่งอยู่ในรูปของเอกสารหลักสูตร การที่จะทำให้สิ่งต่างๆ ในตัวเอกสารหลักสูตรได้ปรากฏผลออกสู่การปฏิบัตินั้น คือ การนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเป็นขั้นตอนของการแปลความหมายจากเอกสารหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ เช่น จุดมุ่งหมายในหลักสูตรเขียนไว้ จะมีกิจกรรมหรือกระบวนการทำงาน การจัดการเรียนการสอน การบริหารงานอย่างไร จึงจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดเอาไว้ในตัวหลักสูตร กิจกรรมต่างๆ ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมสำคัญ 3 ประการ คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัย สภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอน และการจัดการเรียนการสอน

ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้

มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของ การนำหลักสูตรไปใช้หลายทัศนะด้วยกัน คือ

โบซองป์ (Beauchamp 1925 : 164) ให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ดังนี้ การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรไปปฏิบัติโดยประกอบด้วยกระบวนการสำคัญที่สุดคือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ครูได้มีการพัฒนาการเรียนการสอน

อาวีครา จันทรา (Arvidra Chandra 1977 : 101) ใ้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้คือ การทดลองใช้เนื้อหาวิชา วิธีสอน เทคนิค การประเมินผล การใช้อุปกรณ์การสอน แบบเรียนและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน

ธำรง บัวศรี (2504 : 165) ใ้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนการสอน สำหรับสอนเป็นประจำทุกวัน

สมิทร. คุณานุกร (2523 : 130) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบ
ด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน
2. การจัดปัจจัยและสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย
3. การสอนของครู

สันต์ ธรรมบำรุง (2525 : 149) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า การที่
ผู้บริหารโรงเรียนและครูนำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปเล่มเหล่านั้นไปปฏิบัติให้บังเกิดผล
และรวมทั้งการบริหารงานทางค้ำวิชากรของโรงเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกและนักเรียนสามารถ
สอนและเรียนได้

มีนักการศึกษาชาวต่างประเทศกลุ่มหนึ่ง คือ เซเลอร์, อเล็กซานเดอร์ และเลวิส
(Saylor, Alexander, Lewis : 1981 : 257-258) ได้กล่าวถึงการวางแผนการ
นำหลักสูตรไปใช้และการสอนไว้อย่างน่าสนใจว่า "จุดมุ่งหมายของการวางแผนหลักสูตรเป็น
การเตรียมโอกาสสำหรับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน หรือเตรียมกลุ่มของกิจกรรมขณะ
ที่นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของโอกาสของการเรียนรู้ แม้ว่าแผนต่างๆ ได้จัดทำขึ้นโดยครูผู้สอน
หรือได้ปรับปรุงบางจุดโดยครูและนักเรียนทั้งหมด การมีส่วนร่วมกลายเป็นประสบการณ์เรียนรู้
ซึ่งอาจจะมีผลต่อความเจริญเติบโตของบุคคล ที่กล่าวมานี้คือกระบวนการสอน

การสอนเป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปใช้ โดยปกติแล้วจะไม่มี ความจำเป็นและ
เกี่ยวข้องกับวิธีสอนในแนวคิดของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนในการจัดการศึกษา
การวางแผนหลักสูตรโดยธรรมชาติแล้ว ความพยายามที่จะแนะแนวขึ้นมา ลักษณะของโอกาสใน
การเรียนรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน"

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาหลายท่านที่มองเห็นความสัมพันธ์ของการนำหลักสูตรไปใช้
โดยเน้นบทบาทของครูว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ ธวัชชัย ชัยจรีฉายากุล
(2529 : 186) ได้กล่าวว่า เมื่อได้กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรซึ่งปรากฏออกมาในรูป
ของตัวหลักสูตร (Curriculum Guide) เรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนจะเป็นการนำหลักสูตร
ไปใช้ โดยครูผู้สอนมีบทบาทมากที่สุด ถ้าเรากลับไปมองหลักสูตรซึ่งได้นิยามว่า หลักสูตรคือ

กิจกรรมหรือประสบการณ์ทั้งหลายที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียน จะพบว่าหลักสูตรมีความหมายตั้งแต่ตัวหลักสูตร แผนการสอนและสื่อต่างๆ รวมทั้งการสอนและการประเมินผล นอกจากนั้นสิ่งที่เป็นจุดหมายปลายทางของหลักสูตร ก็คือการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นบุคคลที่จะทำให้หลักสูตรสามารถบรรลุผลดังจุดหมายที่วางไว้คือ ครูผู้สอน

จากความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้แนวคิดของธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล ให้ความสำคัญของบทบาทของครูผู้ที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุเป้าหมาย

ตามแนวคิดของ เดวิด แพรท (David Pratt : 1080 : 437) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ว่า งานเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้เป็นงานอำนวยความสะดวกที่ยิ่งใหญ่ ใช้อำนาจและการออกแบบได้รับความเอาใจใส่ให้เกิดความสำเร็จ ครูและสมาชิกอื่น ๆ จะต้องมีการปรึกษาหารือระหว่างความต้องการจำเป็นและความเป็นไปได้ของนโยบายของโครงการ ความเชื่อถือจะต้องมีคุณภาพสำหรับกลุ่มออกแบบ การบริหารจะต้องมีการยอมรับและการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีผลผลิตที่ได้รับความชื่นชมและตอบสนองจากผู้เรียน พร้อมทั้งความหนักแน่นในจินตนาการแห่งอาชีพครู ความสามารถ และความชัดเจนจะต้องเป็นเครื่องหมายสำคัญแห่งระบบการออกแบบหลักสูตร การเริ่มต้นของหน่วยพื้นฐานนี้ ทั้งหมดเป็นความรับผิดชอบของการนำหลักสูตรไปใช้ที่เราสามารถเน้นความพยายามไปทั้ง 4 ประการคือ การติดต่อของบุคลากรกับผู้ใช้หลักสูตร การสื่อสารที่ชัดเจน การจัดหาทรัพยากรและการเตรียมรางวัล

ตามแนวคิดที่กล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่า การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั้นจะต้องให้ความสำคัญไปที่การสอน ครูผู้สอนมีบทบาทที่สำคัญในการที่จะจัด การเลือกสรร การวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ตามความเหมาะสม และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ผู้สอนและกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะทำให้หลักสูตรเกิดผลสัมฤทธิ์ อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับเรื่องนี้ สจ๊วต อุทราพันธ์ (2529 : 107) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการใช้หลักสูตร ในหัวข้อแนวทางการพัฒนาทฤษฎีการใช้หลักสูตรว่า เนื่องจากความสัมฤทธิ์ผลของหลักสูตรขึ้นอยู่กับการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก หลักสูตรจะสร้างขึ้น

มาให้ดีเพียงใดก็ตาม แต่ถ้านำหลักสูตรไปใช้อย่างไม่มีคุณภาพ หลักสูตรก็จะประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นความจำเป็นสำหรับการศึกษาและการพัฒนาทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจึงมีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งนักทฤษฎีหลักสูตรต้องคิดหาแนวทางเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ อาจประกอบด้วยเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (1) แบบการบริหารหลักสูตร
- (2) ทฤษฎีกรรมการใช้หลักสูตร
- (3) การส่งเสริมและการควบคุมคุณภาพในการใช้หลักสูตร

เมื่อพิจารณาไปในแนวของการพัฒนาทฤษฎีการใช้หลักสูตรแล้วจะเห็นว่า หน้าที่สำคัญอย่างยิ่งของนักพัฒนาทฤษฎีหลักสูตร คือ การหาแนวทางเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรที่ประสิทธิภาพ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง ระบบการบริหารหลักสูตร ทฤษฎีกรรมการใช้หลักสูตร และการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพในการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้จะประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นขึ้นอยู่กับกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีกรรมการใช้หลักสูตร ที่จะบรรลุผลสำเร็จหรือไม่นั้น หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพนั้นมีตรรกะในตัวใดบ้างที่จะบ่งบอกในเรื่องนี้

ลิปพิทท์ (Lippitt, 1966 อ้างถึงใน สังค อุทรานันท์, 2529 : 108-109)

ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้ที่เกี่ยวกับทฤษฎีกรรมการใช้หลักสูตรไว้ 6 ประการคือ

(1) ผู้เรียนได้ใช้สื่อชนิดใหม่ การที่นักเรียนได้ใช้วัสดุที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรใหม่นั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ระบุถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านหลักสูตร การที่นักเรียนจะเปลี่ยนแปลงการใช้วัสดุหลักสูตรชนิดใหม่จะห้วงอาศัยการสนับสนุนทั้งภายในและภายนอกด้วย การสนับสนุนภายในนั้น ก็คือการที่นักเรียนได้ยอมรับวัสดุหลักสูตรชนิดใหม่ ส่วนการสนับสนุนภายนอกได้แก่การสนับสนุนและคำนิยมของเพื่อนนักเรียนและบุคคลที่อยู่ภายนอก

(2) ครูผู้สอนได้ใช้สื่อชนิดใหม่ การที่จะให้ครูใช้วัสดุชนิดใหม่นั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นจะต้องอธิบายและชี้แจงให้ครูได้เข้าใจ และทำการประเมินคุณค่าของวัสดุชนิดใหม่ จะต้องให้ครูมีอิสระเสรีภาพในการศึกษาค้นคว้า และพัฒนาทักษะใหม่ๆ เกี่ยวกับการใช้วัสดุ

เหล่านั้น นอกจากที่ครูจะได้ตรวจสอบ ความร่วมมือและการตอบสนองของนักเรียนในการใช้
หลักสูตรภายในห้องเรียนด้วย

(3) การดำเนินการใช้วัสดุใหม่ การจะนำวัสดุใหม่ไปใช้นั้น คณะพัฒนาหลักสูตร
จะต้องศึกษา และพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับการแสวงหาทางเลือกต่างๆ ที่จะนำเอาวัสดุ
และวิธีการต่างๆ ไปใช้ กับการจะนำหลักสูตรใหม่ไปใช้นั้นจำเป็นต้องศึกษาถึงเกณฑ์ในการ
การใช้ และทำการทดสอบทางเลือกต่างๆ เพื่อให้มีความเป็นไปได้มากที่สุด ที่จะให้ผู้เรียนได้
ยอมรับและใช้วัสดุหลักสูตรเหล่านี้ ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสประเมินวัสดุหลักสูตรด้วย สิ่ง
สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้พร้อมที่จะได้ใช้วัสดุใหม่ด้วย

(4) การเผยแพร่หลักสูตรใหม่ การเผยแพร่หลักสูตรใหม่นั้นจะเกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาบุคลากรอย่างมาก ครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการฝึกให้มีทักษะในการใช้หลักสูตรใหม่
และครูเหล่านี้ควรมีโอกาสและมีอิสระในการปรับปรุงวัสดุหลักสูตร ให้สอดคล้องกับสภาพ
การใช้แต่ละท้องถิ่นด้วย

(5) การแสวงหานวัตกรรมใหม่ทางด้านหลักสูตร ในการแสวงหานวัตกรรมใหม่
ทางด้านหลักสูตรนั้น นักพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากบ้าน สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และควร
ขจัดสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลภายในชุมชน ควรจะ
มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไว้ให้เพียงพอสำหรับการตัดสินใจในการแสวงหา
นวัตกรรมใหม่

(6) การพัฒนาวัสดุใหม่ คณะครูผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนอาจจะพัฒนาหลักสูตรขึ้น
มาใหม่ให้ดียิ่งขึ้นได้อีก ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ต้องการที่จะระบุ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ
และสมรรถภาพของผู้เรียนให้ชัดเจน ดังนั้น ครูผู้สอนควรมีความเข้าใจ

จากแนวคิดเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นข้อบ่งชี้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้หลักสูตร
ได้แก่การที่ผู้เรียนได้ใช้สื่อชนิดใหม่ ซึ่งสำคัญได้แก่ผู้เรียนต้องได้รับการสนับสนุนทั้งภายในและ
ภายนอก การสนับสนุนภายในคือ การที่นักเรียนยอมรับวัสดุหลักสูตรชนิดใหม่ ส่วนการสนับสนุน
ภายนอก ได้แก่ คำนิยมของเพื่อนนักเรียนเกี่ยวกับครูผู้สอน จะต้องอธิบายการใช้หลักสูตรใหม่
ให้ครูได้เข้าใจ และครูมีอิสระในการศึกษา ค้นคว้า ทักษะใหม่ๆ การดำเนินการใช้วัสดุใหม่
จะต้องมีการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมในการนำไปใช้ การแสวงหานวัตกรรมใหม่ ควรจะ

ให้มีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อสำหรับการตัดสินใจในการแสวงหานวัตกรรมใหม่ การเผยแพร่หลักสูตรใหม่จะห้องที่มีการพัฒนาบุคลากร และการมีอิสระของครูในการปรับปรุงวัสดุหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพห้องเรียน การพัฒนาหลักสูตร ครูจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาทางหลักสูตร สื่อต่างๆ

บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

เอกสารหลักสูตรภายหลังจากได้รับการพัฒนาครบวงจรอย่างสมบูรณ์แล้ว ก็จะถูกนำไปสู่การปฏิบัติหรือนำไปใช้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้คือ

1. นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตร นักวิชาการเหล่านี้มีบทบาทในด้านการส่งเสริม การใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้

(1) ช่วยพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรและดำเนินการเรียนการสอน ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

(2) ทำการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร

(3) ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการใช้หลักสูตร โดยให้บริการวัสดุหลักสูตร และให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

2. ผู้บริหารโรงเรียน นอกจากทำหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ ควบคุมการปฏิบัติงานยังต้องมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตรดังนี้

(1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน

(2) ให้บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่างๆ แก่ครูผู้สอน

(3) ดำเนินการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

(4) กระตุ้นและส่งเสริมครูผู้สอนในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม ชี้แจง ประชุมสัมมนา

(5) ให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น

3. หัวหน้าหมวดวิชา หรือหัวหน้าสายวิชา มีบทบาทในการดำเนินการและส่งเสริมการใช้หลักสูตรดังต่อไปนี้

- (1) ศึกษารายละเอียดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบอย่างซัดแน่น
- (2) ช่วยวางแผนและจัดทำแผนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบ
- (3) จัดทำวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนและให้บริการแก่ครูอื่นๆ ที่อยู่ในสายวิชาเดียวกัน
- (4) ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการดำเนินการใช้หลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

4. ครูผู้สอน ครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุเป้าหมายมีส่วนที่จะช่วยสนับสนุนให้การใช้หลักสูตรในโรงเรียนมีประสิทธิภาพดังนี้

- (1) ทำการศึกษาหลักสูตรเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่ตนใช้อยู่อย่างซัดแน่น
- (2) ทำการปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
- (3) ทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
- (4) พยายามค้นคิดหาวิธีการที่เหมาะสมหรือวิธีการที่มีประสิทธิภาพสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้อยู่

5. บุคลากรอื่นๆ บุคลากรอื่นๆ ภายในโรงเรียนได้แก่ บรรณาธิการ นักเทคโนโลยีทางการศึกษา นักวัดผล นักแนะแนว ต่างก็มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรโดยการทำสิ่งต่อไปนี้

- (1) ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่
- (2) ให้ความช่วยเหลือหรือบริการแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร

ถ้าหากบุคคลทุกฝ่ายที่กล่าวมานี้ ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ ก็พอจะคาดการณ์ได้ว่า การใช้หลักสูตรจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีปัญหาเกิดขึ้นน้อยที่สุด อันจะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด

แนวทางการนำหลักสูตรไปใช้

จากรายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรของภูมิภาคเอเชียได้มีการแบ่งลักษณะของการนำหลักสูตรไปใช้ 4 ลักษณะ โดยคำนึงถึงบทบาทของหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเป็นหลักดังนี้คือ

1. หน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทอย่างเต็มที่
2. โรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทอย่างเต็มที่
3. หน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทส่วนใหญ่โดยได้รับความช่วยเหลือจากส่วนท้องถิ่น
4. หน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทส่วนใหญ่โดยได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง มีบทบาทอย่างเต็มที่ มีต่อการใช้หลักสูตรในรูปแบบต่างๆ ทั้ง 4-แบบที่กล่าวมาข้างต้นพอจะกล่าวถึงบทบาทที่สำคัญดังนี้คือ

1. การใช้หลักสูตร โดยหน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทอย่างเต็มที่ การใช้หลักสูตรแบบนี้ หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานท้องถิ่นจะมีบทบาทสำคัญดังนี้คือ

- (1) บทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง
 - 1.1 กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 - 1.2 เตรียมโปรแกรมและวัสดุหลักสูตรชนิดต่างๆ
 - 1.3 ดำเนินการวิเคราะห์และคิดคามผลการใช้หลักสูตร

1.4 พิจารณาอนุญาตให้มีการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการเรียนการสอน

1.5 ดำเนินการจัดและประเมินผลการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรของ
หน่วยงานระดับท้องถิ่น

(2) บทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

ทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือหน่วยงานส่วนกลางในเรื่องการติดตาม
ผลการใช้หลักสูตร

วิธีการดำเนินการจากส่วนกลาง (Administrative Approach) ธำรง บัวศรี
(2504 : 197) ได้กล่าวไว้มีรายละเอียดดังนี้ วิธีปฏิบัติกันอยู่เป็นประจำในประเทศ กล่าว
คือ การริเริ่มงานหลักสูตรเป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาธิการอันมีกรมต่างๆ เป็นตัวแทนรับผิดชอบ
ชอบ เมื่อจะมีการวางหลักสูตรใหม่ หรือจะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อใดก็จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ
การขึ้นดำเนินงานเป็นคราวๆ ไป คณะกรรมการเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และจะเป็นผู้
วางนโยบายและความมุ่งหมายของหลักสูตร ตลอดจนกำหนดหมวดวิชาและรายวิชาต่างๆ ที่เห็น
สมควรให้เด็กเรียน นอกจากนี้การกำหนดข้อบังคับต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรไว้ด้วย เช่น
ชั่วโมงเรียนของแต่ละวิชาในหนึ่งสัปดาห์ จำนวนหน่วยกิตของแต่ละวิชา (ถ้าใช้ระบบหน่วยกิต
และข้อบังคับเกี่ยวกับการวัดผลการศึกษา)

เมื่อกำหนดรายวิชาต่างๆ ที่ต้องการบรรจุไว้ในหลักสูตรแล้ว การปฏิบัติในขั้นต่อไป
ก็คือการทำรายละเอียดเนื้อหาวิชา และกิจกรรมตลอดจนทำบัญชีรายชื่อนักเรียน งานขั้นนี้มักตก
อยู่กับคณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นภายหลัง เมื่องานขั้นนี้สำเร็จลง คณะกรรมการจะ
เป็นผู้ตรวจสอบผลงานทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ร่างขึ้นนั้นสอดคล้องกับจุด
มุ่งหมายหรือไม่ รายละเอียดต่างๆ ที่จำเป็นมีอยู่ครบถ้วนเพียงใด เมื่อทุกอย่างเรียบร้อย
ขั้นต่อไปก็คือ การทำความเข้าใจกับผู้ที่ใช้หลักสูตรขั้นนี้โดยปกติมักจะมีการตั้งกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง
และมักจะใช้ตัวบุคคลเดิมที่เป็นผู้ร่วมทำหลักสูตรมาแล้ว หน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้คือ การอบรม
ให้ครูโรงเรียนต่างๆ เข้าใจหลักสูตรที่ทำขึ้นทุกแห่งทุกมุม ตลอดจนนำหลักสูตรไปใช้ถ้ามีความ
จำเป็นต้องใช้เทคนิคใหม่ๆ ก็แสดงให้ดูหรืออธิบายให้เข้าใจแล้วแต่กรณี บางสิ่งบางอย่าง
อาจเป็นเทคนิคของการบริหารโรงเรียน การจัดชั้นเรียน การจัดการการสอนและอื่นๆ
บางสิ่งบางอย่างอาจเป็นเทคนิคในการสอนเพื่อให้ได้ผลตามหลักสูตร

วิธีดำเนินงานจากส่วนกลางนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นการวางหลักสูตรทั้งประเทศ แต่ละท้องถิ่นก็ทำได้เช่นเดียวกัน ผู้ริเริ่มแทนที่จะเป็นกระทรวงศึกษาธิการอาจเป็นศึกษาธิการเขต หรือศึกษาธิการจังหวัดก็ได้ การดำเนินงานทำนองเดียวกันมีการตั้งคณะกรรมการต่างๆ ขึ้นทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ข้อแตกต่างมีเพียงว่าหลักสูตรที่ทำขึ้นมุ่งหมายสำหรับใช้เฉพาะท้องถิ่นเท่านั้น

วิธีดำเนินการจากส่วนกลาง มีข้อดีที่การดำเนินงานสะดวกรวดเร็ว มีระเบียบและสามารถใช้บุคคลที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะเข้าปฏิบัติงานได้ การควบคุมในด้านนโยบายทำได้ง่าย แต่มีข้อบกพร่องที่การนำหลักสูตรไปใช้ เพราะครูผู้ใช้หลักสูตรไม่สามารถทราบเจตนารมณ์อันแท้จริงของหลักสูตรได้เวลานำไปใช้ อาจไม่ตรงกับความต้องการของส่วนกลาง นอกจากนี้ครูผู้ใช้อาจไม่มีการเข้าใจรายละเอียดของหลักสูตรอย่างเพียงพอ ประสิทธิภาพของหลักสูตรย่อมจะลดลง จริงอยู่แม้ว่าจะมีกรรมการช่วยอธิบายให้คำแนะนำต่างๆ แต่ก็พึงเข้าใจว่าคณะกรรมการย่อมไม่สามารถให้คำแนะนำได้ทุกแง่ทุกมุมไป อนึ่ง ปัญหาของหลักสูตรมักเกิดขึ้นในเวลานำไปใช้ ไม่ใช่ก่อนการใช้คำแนะนำของคณะกรรมการจึงเป็นเพียงช่วยเหลือครูบางส่วนเท่านั้น

2. การใช้หลักสูตรโดยให้โรงเรียนมีบทบาทอย่างเต็มที่ การใช้หลักสูตรแบบนี้หน่วยงานในแต่ละระดับจะมีบทบาทสำคัญ ดังนี้

(1) บทบาทของหน่วยงานส่วนกลาง

หน่วยงานส่วนกลางไม่มีบทบาทในการใช้หลักสูตรของหน่วยงานในระดับท้องถิ่นแต่อย่างใด

(2) บทบาทของหน่วยงานท้องถิ่น ท้าบทบาทดังต่อไปนี้

- กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- พัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอน
- วิเคราะห์และติดตามผลการใช้หลักสูตร
- ดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโปรแกรมการเรียนการสอน

3. การใช้หลักสูตรโดยให้หน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทเป็นส่วนใหญ่และมีหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ช่วยเหลือ การใช้หลักสูตรแบบนี้หน่วยงานระดับผู้พัฒนาหลักสูตรและหน่วยงานท้องถิ่นจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

(1) บทบาทของหน่วยส่วนกลาง

- กำหนดเป็นเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- จัดทำโปรแกรมและวัสดุต่างๆ
- ดำเนินการวิเคราะห์ติดตามผล
- จัดหาผู้นำทางด้านความคิดมาช่วยในการใช้หลักสูตร
- สร้างบรรยากาศในการสนับสนุนการใช้นวัตกรรมต่างๆ
- เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- เผยแพร่ข่าวสาร และแหล่งข้อมูลต่างๆ

(2) บทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

- ประเมินผลและเก็บข้อมูลด้านการติดตามผลการใช้หลักสูตร
- ให้การสนับสนุนแก่ครูผู้สอนและโรงเรียนในเรื่องนวัตกรรม
- พัฒนาวัสดุ และสื่อสำหรับโปรแกรมต่อไป
- ช่วยในการสร้างผู้นำทางด้านปัญญา

4. การใช้หลักสูตรให้หน่วยงานท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญและหน่วยงานกลางเป็นผู้ให้การสนับสนุน การใช้หลักสูตรแบบนี้ หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทแตกต่างกันดังนี้คือ

(1) บทบาทหน่วยงานส่วนกลาง

- กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรและช่วยเหลือให้มีการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานการศึกษาหน่วยต่างๆ
- ทำหน้าที่กระตุ้นหน่วยงานในระดับท้องถิ่นให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินหรือวัสดุ
- สร้างบรรยากาศให้มีการสนับสนุนหน่วยงานส่วนท้องถิ่น
- เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

(2) บทบาทของหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

- ทำหน้าที่กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- ศึกษาวิสัยหลักสูตรเพื่อใช้ในโปรแกรมการเรียนการสอน
- สร้างผู้นำทางวิชาการ
- ดำเนินการวิเคราะห์และติดตามผลการใช้หลักสูตร
- สร้างวิธีการต่างๆ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงโปรแกรมการเรียน



การสอน

- แสวงหาแนวทางและเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอนสำหรับท้องถิ่น

จากลักษณะแนวการนำหลักสูตรไปใช้ 4 ลักษณะ โดยคำนึงถึงบทบาทของหน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นเป็นหลักดังกล่าวมาแล้วนั้น สำหรับประเทศไทย หน่วยงานส่วนกลางมีบทบาทในการกำหนดหลักสูตร จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเอาไปใช้ ซึ่งมีข้อดีในแง่ที่การดำเนินงานสะดวก รวดเร็ว มีระเบียบ และสามารถใช้บุคคลในการดำเนินงานที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะเข้าปฏิบัติงานได้ การควบคุมในด้านนโยบายทำได้ง่าย แต่มีข้อบกพร่องที่การนำหลักสูตรไปใช้ เพราะครูผู้ใช้หลักสูตรไม่สามารถทราบเจตนารมณ์ อันแท้จริงของหลักสูตรได้ จึงไม่เข้าใจและทำให้การใช้หลักสูตรบกพร่อง ดังนั้นในปัจจุบันมีการปรับปรุง โดยเปิดโอกาสให้โรงเรียนซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรงมีส่วนร่วม กับหน่วยงานส่วนกลางในการกำหนดหลักสูตรตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้ทราบเจตนารมณ์ของหลักสูตร และมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ หลักการของหลักสูตรจึงทำให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้

สำหรับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนั้น ผู้มีบทบาทมากที่สุดได้แก่ครูผู้สอน ในฐานะที่เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง ดังนั้นครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

ตัวหลักสูตรที่เป็นเอกสารนั้น ในการกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน การประเมินผลเป็นการกำหนดแนวทางไว้อย่างกว้างๆ ซึ่งเป็นการลำบากสำหรับผู้บริหารและครูที่ทำการสอน ในการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้น

ผู้นำหลักสูตรไปใช้จะต้องแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนซึ่งหมายถึง การตีความและการกำหนด รายละเอียดของหลักสูตร สิ่งที่ผู้นำหลักสูตรไปใช้จะต้องตีความหมายคือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตรซึ่งเรียกว่า "ประมวลการสอน และโครงการสอน" เมื่อครูจะลงมือปฏิบัติการสอน จะต้องมีการจัดทำบันทึกการสอน

ในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ในการปฏิบัติจริง บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารโรงเรียนหรือครูผู้สอน ถ้าหากสามารถดำเนินการได้จะทำให้การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรที่ได้ปรับปรุงแก้ไขนี้ มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและเหมาะสมกับความต้องการ ของผู้เรียนและท้องถิ่นมากขึ้น

ประมวลการสอน (Course of Study)

ประมวลการสอนหมายถึง

1. แนวทางการสอนหรือคู่มือครูที่ใช้ในการสอน
2. ประมวลการสอนที่ดี ย่อมทำขึ้นตามแนวทางของหลักสูตรและเสนอกิจกรรม

ที่ใช้สอนอย่างรอบคอบ รวมทั้งกิจกรรมที่ครูจะเลือกใช้ตามความสะดวกและความเหมาะสม

ประมวลการสอนมีลักษณะยี่ดหุนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในการใช้ หลักสูตรว่า

1. ในส่วนภูมิภาคนั้นให้เจ้าหน้าที่การศึกษาแต่ละภาคจัดทำประมวลการสอนขึ้น และให้ผู้ตรวจกระทรวงศึกษาธิการแต่ละภาคมีอำนาจอนุมัติประมวลการสอนใดๆ ที่ใช้ในภาค นั้นๆ ตามที่เห็นสมควร
2. ในส่วนกลางให้กรมเจ้าสังกัดจัดทำประมวลการสอนดังกล่าวและมีอำนาจ อนุมัติประมวลการสอนใดๆ ที่ใช้ในโรงเรียนส่วนกลางได้

ข้อควรคำนึงในการจัดทำประมวลการสอน

1. การแบ่งเนื้อหาให้เหมาะสมกับกาลอากาศ
2. การกำหนดเนื้อหาวิชาเป็นเดือนๆ ไป ควรตรวจดูว่าเดือนใดมีเวลา สอนมาก นานน้อยเท่าใด

3. การหาแหล่งวิชาที่จะช่วยในการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
4. การหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมแก่การสอนแต่ละเรื่อง แต่ละตอน
5. การหาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลการศึกษา

การจัดทำแผนการสอน

การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยลักษณะที่กล่าวมานี้ การจัดทำแผนการสอนจึงมักกระทำเป็นรายวิชาหรือเป็นรายชั้นเรียน แผนควรแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแผนการสอนระยะยาว และอีกส่วนหนึ่งเป็นแผนการสอนระยะสั้น ซึ่งนำแผนการสอนแต่ละส่วนของแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนแต่ละครั้ง แผนการสอนมีคุณค่าต่อการจัดการเรียนการสอนของครูดังต่อไปนี้

1. จะเป็นแนวทางในการสอน ซึ่งจะช่วยให้ความสะดวก แต่ครูผู้ใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการสอนให้ได้ผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. จะทำให้ความสะดวกให้ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ในการช่วยเหลือแนะนำและติดตามผลการเรียนการสอน
3. จะเป็นแนวทางในการสร้างขอทดสอบเพื่อประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้มีความครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ได้สอนไปแล้ว

แผนการสอนมีความหมายเช่นเดียวกับกับบันทึกการสอน คือเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดในการสอนตามหลักสูตรแก่ครู แผนการสอนจึงเป็นเอกสารที่สำคัญที่สุดสำหรับครูที่จะใช้สอน เพื่อให้บรรลุผลตามหลักสูตร เพราะแผนการสอนจะบอกถึงสิ่งที่จะต้องสอน กระบวนการสอน และกำหนดเวลาในการสอนไว้อย่างชัดเจนครบถ้วน ในการจัดทำแผนการสอนจะได้นำหลักสูตรมาขยายให้มีรายละเอียดมากขึ้น และแบ่งเป็นตอนๆ หรือเป็นเรื่องๆ แผนการสอนนี้สามารถที่จะนำไปปรับ ขยาย เพิ่ม ลด ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น โดยใช้บุคลากรในท้องถิ่นนั้นๆ ช่วยกันจัดทำ

เกี่ยวกับความสำคัญของการจัดทำแผนการสอน เดวี (Davies 1981 : 105)

ได้กล่าวว่า ไม่มีข้อสงสัยใดๆ เลยว่า การวางแผนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

เป็นคุณูแจสำคัญไปสู่ความสำเร็จในการสอน การจัดผู้สอนหรือครูที่ต้นั้น ก็คือการที่ความสามารถของแต่ละคนที่สามารถในการทำสิ่งที่ถูกต้อง ในที่นี้ต้องการสติปัญญา จินตนาการและความรู้ แต่เท่านั้นยังไม่เพียงพอ สิ่งต่อไป ก็คือต้องทำให้บังเกิดผล การทำแผนการสอนนั้นจะต้องทำให้ละเอียด ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นความสามารถที่จะปรากฏโอกาส ด้วยเหตุผลนี้เองกระบวนการวางแผนจึงมีความสำคัญ เช่นเดียวกับผลผลิตของการกระทำหรือการบันทึกแผนลงในการเตรียมบทเรียน กระบวนการและผลผลิตนี้เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะ และวิทยาศาสตร์ของการสอน .

โครงการสอน (Teaching Plans)

ความหมายของโครงการสอน คือ

1. โครงการสอนคือ เอกสารที่ใช้ประกอบการสอนวิชาต่างๆ โดยจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นรายการหัวข้อย่อยๆ พร้อมทั้งสอนได้ในชั่วโมงหนึ่งๆ ทั้งนี้ต้องพิจารณาให้อยู่ในขอบเขตของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำขึ้น
2. โครงการสอนคือ การจัดแบ่งเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ต้องสอนให้เหมาะสมพอดีกับเวลาปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติการสอนได้ผลสมความมุ่งหมาย ได้แก่ เวลาที่จะใช้สอน ฤดูกาลหรือระยะเวลาที่จะสอนเรื่องนั้นๆ อย่างเหมาะสม มุ่งสอนให้ทันเวลาการจบ และเวลาสำหรับการประเมินผล

รูปแบบของโครงการสอนควรเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 1 โครงการสอนระยะยาว บอกเรื่องที่จะสอนโดยกำหนดเป็นสัปดาห์หรือชั่วโมง และมีชื่อหมายเหตุอยู่ทางขวามือ

ส่วนที่ 2 ควรมีลักษณะที่ขยายรายละเอียดของโครงการ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนย่อยที่จะสอนในชั่วโมงหนึ่งๆ โดยทำในรูปคู่มือครู หรือทำเป็นการเรียนซึ่งครูจะนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการสอนประจำวันให้สะดวกยิ่งขึ้น

รูป แบบที่กล่าวมานี้ เป็นการรวมโครงการสอนและประมวลการสอนไว้ในเล่มเดียวกัน ช่วยให้สะดวกและประหยัดไม่ห้องงใช้เอกสารหลายเล่ม

ประโยชน์ของโครงการสอน

1. ใช้เป็นแนวทางการสอน เป็นประโยชน์กับครูใหม่ ครูประจำชั้น ครูที่สอนชั้นเดียวกันหลายห้องและครูที่สอนแทนครูที่ขาดสอน
2. ช่วยให้ครูสอนตรงตามหลักสูตร ได้กำหนดเวลา โดยไม่ต้องสอนเร็วหรือช้าเกินไป และมีการย้ายทวนเป็นระยะ กับกะเวลาให้ทดสอบเป็นตอนๆ เช่นกัน
3. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรมร่วมกันสำหรับโรงเรียนที่มีห้องเรียนระดับเดียวกันหลายๆ ห้อง ครูประจำชั้นแต่ละห้องมีโอกาสร่วมกันวางแผนกิจกรรม วิธีสอนและอุปกรณ์การสอนไปด้วยกัน
4. ช่วยให้ครูใหญ่ และผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะแนะนำครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน ตลอดจนจัดบริการตามความสะดวกด้วยประการต่างๆ
5. ใช้เป็นแนวทางสร้างแบบทดสอบ ให้คลุมทั่ว เรื่องที่จะสอนและสร้างแบบสอนให้ตรงเป้าหมายของลักษณะวิชา เพื่อวัดผลและประเมินผลอย่างแท้จริง

ลักษณะของโครงการสอนที่ดี

1. ลำดับหัวข้อเรื่องเหมาะสมกลมกลืนกัน รวมทั้งโยงความรู้เดิมและแนวความรู้ใหม่ให้สัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยตลอด
2. จัดหัวข้อที่ใช้สอนให้เหมาะสมกับกาลเวลา และสภาพความเป็นจริง จึงจะกระตุ้นความสนใจในการเรียนของเด็ก
3. ปรับปรุงหัวข้อเรื่องที่จะสอนให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่
4. คำถึงปัญหาและปรัชญาของโรงเรียน โดยจัดให้มีการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน
5. กำหนดควรทบทวน และการทดสอบในแต่ละระบบให้เหมาะสม เพื่อยึดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน

บันทึกการสอน (lesson plans)

การทำบันทึกการสอนรายวันนั้น ครูควรมีประมวลการสอนหรือโครงการสอนราย
ชั่วโมงเป็นหลัก นอกจากนั้นก็ยังมีหนังสือแบบเรียน หนังสืออ่านประกอบ ตำราวิธีสอน ตำรา
อุปกรณ์การสอน ตำราการวัดผลการศึกษา รวมทั้งระเบียบการวัดผล

บันทึกการสอนเป็นโครงการสอนชนิดหนึ่ง ซึ่งแบ่งวางแผนไว้อย่างละเอียด
มุ่งหมายต่อการนำไปใช้โดยตรง บันทึกการสอนแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. บันทึกการสอนแบบธรรมดา เป็นบันทึกที่ครูต้องทำเป็นประจำวันสำหรับใช้ในการ
การสอน ประกอบด้วยรายการดังต่อไปนี้

- (1) วัน เดือน ปี ชั้น วิชา เวลาที่ทำการสอน
- (2) ความมุ่งหมาย
- (3) เนื้อหา
- (4) วิธีสอนกิจกรรมการเรียนการสอน
- (5) อุปกรณ์การสอน
- (6) การวัดผล
- (7) หมายเหตุ

2. บันทึกการสอนแบบพิสดาร เป็นการบันทึกการสอนที่มีความละเอียด ทุกข้อ
หลักการทำบันทึกการสอนรายวัน

การทำบันทึกการสอนรายวัน เป็นงานที่ใช้หลักวิชาประกอบกับความปรารถนา
รอบคอบและความรักเริ่มเป็น เรื่องสำคัญ

จะช่วยให้การดำเนินการสอนเป็นไปอย่างมีหลัก มีเหตุผลและบังเกิดผลตามความ
มุ่งหมายของการสอน

การเตรียมการสอนต้องยึดหลักตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมาย

- 1.1 ต้องกำหนดความมุ่งหมายในการสอนแต่ละครั้งให้ชัดเจนและสามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้จริง และต้องเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 1.2 ความมุ่งหมายต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร
- 1.3 ในการสอนวิชาใด ๆ ก็ตาม ความมุ่งหมายที่สำคัญมี 3 ประการคือ
 - ส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจ
 - ส่งเสริมให้เกิดทักษะในการสอน
 - ส่งเสริมให้เกิดเจตคติ

2. เนื้อเรื่อง

- 2.1 จัดเนื้อเรื่องที่มีความสั้น ยาว เหมาะสมกับช่วงเวลาที่สอน
- 2.2 ความยากง่ายของเนื้อเรื่องต้องคำนึงถึงวัยของเด็ก
- 2.3 จัดเนื้อเรื่อง เป็นข้อ ๆ ตามลำดับก่อนหลัง เนื้อเรื่องแต่ละตอนต้องให้สัมพันธ์กัน

3. วิธีสอนหรือกิจกรรมในการเรียนการสอน คือ พฤติกรรมร่วมกันระหว่างครู นักเรียน จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน การจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน เป็นหัวใจของการกระทำบนที่การสอนแนวการจัดมีดังนี้

- 3.1 แปรความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ให้ออกมาในรูปกิจกรรมหรือจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย
- 3.2 จัดกิจกรรมให้เป็นไปตามลำดับเนื้อเรื่อง หรือจัดให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง
- 3.3 จัดกิจกรรมเป็นข้อ ๆ ตามลำดับขั้นของการสอน ปกติจะมีอยู่ 3 ชั้น
ขั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุป แต่ละชั้นของการสอนอาจมีกิจกรรมย่อยแยกออกไปอีก

3.4 กิจกรรมแต่ละข้อต้องกระจ่างชี้ว่าครูทำอะไร นักเรียนทำอะไร กิจกรรมระหว่างครูกับนักเรียนจะต้องควบคู่กันตลอดเวลา เมื่อมีกิจกรรมของครูจะต้องมีกิจกรรมของนักเรียน

3.5 กิจกรรมต้องระบุว่าใช้อุปกรณ์อะไร ใครเป็นผู้ใช้ ใช้อย่างไร หรือ กิจกรรมต้องสัมพันธ์กับอุปกรณ์การสอน

3.6 การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ เพราะฉะนั้น จะต้องให้นักเรียนเป็นหลักในการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้การสอน มิใช่ครูจะเป็นผู้ดำเนิน กิจกรรมเสียเอง

4. อุปกรณ์การสอน

4.1 จัดลำดับอุปกรณ์การสอนไว้เป็นข้อ ๆ ตามลำดับการใช้ก่อนหลัง

4.2 ระบุชนิดและจำนวนให้ชัดเจน

5. การวัดผล

5.1 ทุกชั่วโมงที่ทำการสอนต้องมีการวัดผลควบคู่กันไป

5.2 สิ่งที่ต้องการวัด คือ ผลที่จะเกิดขึ้นตามความมุ่งหมาย

5.3 วิธีการวัดผลที่ใช้ในการวัดได้แก่

- การสังเกต
- การซักถาม
- การตรวจผลงานหรือการตรวจแบบฝึกหัด
- การใช้แบบทดสอบ

5.4 ควรใช้วิธีวัดหลาย ๆ แบบ เพื่อให้สามารถวัดได้กว้างและมีความ

เที่ยงตรง

การจักปัจจัยสภาพที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

การที่หลักสูตรจะบรรลุตามจุดหมาย จะต้องมียุปัจจัยหลายด้านมาเสริมตั้งได้กล่าวมาแล้วว่า การนำหลักสูตรไปใช้เกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสำรวจปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียน จำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ การจัดการการสอน การจัดครูเข้าสอน โครงการสอน แบบเรียน และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อการที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน

งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ในการดำเนินการใช้หลักสูตรในโรงเรียนนั้น นอกจากเกี่ยวข้องกับบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ แล้ว ถ้าพิจารณางานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการในการใช้หลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายนั้น สังก อุทรานันท์ (สังค อุทรานันท์ 2527 : 262) กล่าวว่า งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรนั้นมี 3 ลักษณะ คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร
2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร
3. งานสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร

รายละเอียดของงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรมีดังต่อไปนี้

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร

1.1 การเตรียมบุคลากร

เป็นการทำให้ผู้ใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดหมาย หลักการและโครงสร้าง แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลตามหลักสูตร การเตรียมบุคลากรอาจทำได้หลายวิธี คือ

1.1.1 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์หลักสูตร เพื่อให้ผู้บริหาร ครู ศึกษานิเทศก์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและความเป็นไป ของหลักสูตร

1.1.2 จัดฝึกอบรม สัมมนา ครู อาจารย์ ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ให้ทราบถึงองค์ประกอบ และบทบาทหน้าที่ที่จะส่งเสริมบริหาร บริการ และใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล

1.1.3 ประสานงานกับสถาบันฝึกหัดครูในการเตรียมนักศึกษา รวมทั้ง การจกบริการให้การอบรมแก่ครูประจำการ และเผยแพร่เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ในห้องที่รับฝึกชอบ

การเตรียมบุคลากรในระดับท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยส่งครูเข้ารับการอบรม ซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ หรือจัดอบรม ภายในกลุ่มโรงเรียน

1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร

เป็นหน้าที่ของหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตรหรือหัวหน้าสถานศึกษานั้น ซึ่งจะ พิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัด อารมณ์และนิสัยของครูผู้สอน

การเตรียมครูก่อนเข้าชั้น

การสัมภาษณ์และการสังเกตการสอนของครู จะช่วยให้เรื่องการจัดครูเข้าชั้น ได้ผลดี แต่ถ้าจะให้การสอนบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน โรงเรียนควรมีการเตรียม ครูก่อนเข้าชั้น ดังต่อไปนี้

(1) จัดประชุมชี้แจงหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่ใช้ในการสอนแต่ละ ระดับชั้นให้เป็นที่เข้าใจ

(2) จัดสัมมนาความรู้ทางวิชาการเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตร หลักการสอน แผนการสอน เนื้อหาวิชา และกิจกรรมที่ใช้สอน

(3) จัดประชุมปฏิบัติการ (work shop) เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ มองเห็นปัญหา เตรียมวิธีแก้ปัญหา เพื่อให้ครูมีความมั่นใจในการสอนวิชาภาคปฏิบัติได้

(4) จัดให้มีการสาธิตการสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอน ร่วมกัน ผลักเปลี่ยนกันสังเกตการสอน สาธิต และให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยน ความรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยให้แต่ละคนได้ปรับปรุงการสอนของตนและมีการประสานงานกันก่อน ลงมือปฏิบัติการ

(5) จัดให้ศึกษาคูงานนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้มีประสบการณ์ มากขึ้นจากครูโรงเรียนอื่น ๆ ศึกษาสภาพของท้องถิ่น เพื่อทราบแหล่งวิทยากร หรือมี โอกาสรู้จักบุคคลที่จะมาเป็นวิทยากรในท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ควรให้ทราบถึงสภาพปัญหา ของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

(6) รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งวิชาการตลอดจนวิทยากรทุก ๆ ด้านที่สามารถ จะส่งเสริมการเรียนการสอนได้

1.3 การบริหารและยริการวัสดุหลักสูตร

เป็นภาระกิจของหน่วยงานส่วนกลางที่จะต้องดำเนินการบริหารและ บริการสื่อหลักสูตร มีเอกสารหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนทุกชนิดให้ไปถึงผู้ใช้แต่ละแห่ง ให้ครบตามกำหนด

เอกสารหลักสูตร หมายถึง วัสดุหรือเครื่องมือที่ใช้ร่วมกับหลักสูตร ทำให้หลักสูตรได้ผลดียิ่งขึ้น มี 2 ประเภท คือ

(1) เอกสารสำหรับครู ได้แก่ หลักสูตร แผนการสอน คู่มือ หนังสือเรียน ฯลฯ

(2) เอกสารสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน แบบฝึกหัด บัตรงาน แผนภาพ หนังสือเสริมการอ่าน

1.4 การบริการหลักสูตรในโรงเรียน

การจัดบริการหลักสูตรในโรงเรียนให้แก่ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับ

ห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือวัดผลประเมินผล บริการแนะแนว ผู้บริหารควรจะพยายามจัดสิ่งต่าง ๆ และแหล่งวิชาการรวมทั้งทรัพยากรบุคคลภายนอกเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างสูงสุด

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรไปใช้ นอกจากกระบวนการทำนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติแล้ว ในระหว่างที่ใช้หลักสูตรนั้น จะต้องมียงานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ซึ่งมีงานสำคัญ ดังนี้

(1) งานนิเทศและติดตามผลทางใช้หลักสูตร ในระหว่างการที่ใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานส่วนกลางในฐานะผู้พัฒนาหลักสูตร ควรจะได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเพิ่มเติม และติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียนว่าได้ดำเนินการด้วยความถูกต้อง มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่ หากมีปัญหาก็จะได้หาทางแก้ไขให้ลุล่วงลงไป สำหรับหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรก็อาจจะมีการดำเนินการให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก่ครูผู้ใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูได้ดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง

การนิเทศการใช้หลักสูตรหรือจัดการเรียนการสอน ก็ได้คำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ คือ เป็นการให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด โดยลักษณะเช่นนี้ผู้นิเทศจำเป็นจะต้องสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับผู้บริหารนิเทศการดำเนินการนิเทศต้องดำเนินการไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย และร่วมมือกัน

(2) การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ภารกิจเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร เป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้พัฒนาหลักสูตร หน่วยงานนี้จะให้หาของสนับสนุนส่งเสริม หน่วยงานผู้ใช้หลักสูตรให้สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยความมั่นใจ การจัดตั้งศูนย์วิชาการอาจทำได้ในลักษณะเอาศูนย์บริการให้คำแนะนำช่วยเหลือ หรือจัดโรงเรียนตัวอย่างที่ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการได้จัดตั้งโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร โรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรจะเป็นโรงเรียนที่สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอน

ครูเป็นตัวจักรสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้

การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม การเลือกและการมีเกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมและประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้เกิดผลสำเร็จ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มีนักปราชญ์ทางด้านหลักสูตรหลายคน ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ ที่จัดในโรงเรียน ดังนั้นจึงถือว่ากิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งครูจัดขึ้นเพื่อสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตร จึงเป็นส่วนหนึ่งของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติโดยแท้จริง

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้ง จำเป็นต้อง เริ่มจากการพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแผนการสอนว่า การสอนในครั้งนั้น ๆ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างไร การที่จะให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้นั้นจะต้องให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอะไรบ้าง ในบางครั้งการที่จะให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย เรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจจะสามารถจัดกิจกรรมได้หลาย ๆ ชนิด แต่ละชนิดอาจมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในเรื่องการใช้เวลา การใช้แรงงาน การใช้ทรัพยากร ตลอดจนการใช้งบประมาณ โดยเหตุนี้ครูในฐานะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน ควรจะพิจารณาทำการคัดเลือกกิจกรรมที่เห็นว่าจะก่อให้เกิดความรู้ หรือประสบการณ์ และสามารถทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุด เร็วที่สุด ประหยัดทั้งเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่าย ให้มากที่สุด การสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายใด อาจเลือกใช้เฉพาะกิจกรรมที่เห็นว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด 1-2 กิจกรรมก็เป็นการเพียงพอแล้วไม่จำเป็นต้องทำทุก ๆ กิจกรรม เพราะไม่เป็นการประหยัดและอาจก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนให้อีกด้วย ดังนั้นครูผู้ต้องการให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนมีประสิทธิภาพมากที่สุด จึงจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะในการสอนแบบต่างเป็นอย่างดี เพื่อที่จะได้นำมาใช้ในการสอนให้ถูกต้อง เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ



ความหมายของการสอน

คำว่า การสอน นั้น ในวงการศึกษามีผู้ให้ความหมายของการสอนไว้หลายประการด้วยกัน คือ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1959 : 213) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนไว้ว่า

1. การสอนหมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษา
ทั่วไป
2. การสอนหมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียน
หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของการสอนว่า การสอนคือการนำทางวิญญาณ

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการสอนไว้หลาย ๆ ทิศนด้วยกัน คือ

การสอน คือ กลวิธีต่าง ๆ ที่จะชักจูงหรือแนะนำให้ผู้เรียนเจริญไปตามทิศทาง
ที่ครูต้องการ

การสอน คือ กรรมวิธีในการจัดกิจกรรม วัสดุและแนะแนวทางที่จะทำให้เกิด
การเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ทั้งการศึกษาในโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน

การสอน คือ การจัดสภาพการณ์ จัดสถานการณ์ หรือจัดกิจการ อันเป็นการ
วางแผนที่จะให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปด้วยความสะดวก รวมทั้งการเรียนรู้ที่เป็นแบบ
ฉบับต่าง ๆ หรือจัดกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยไม่ฝืนธรรมชาติอื่น ๆ

การสอน คือ กระบวนการที่ประกอบด้วยบุคคลที่ทำหน้าที่สอนอีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่
เรียน ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งเป็นกระบวนการวิชาที่มีความคลุกเคล้ากันระหว่างบุคคล
ทั้ง 2 ฝ่าย การสอนขึ้นอยู่กับปรัชญาการสอนของแต่ละบุคคล อันมาจากความรู้ ทักษะ และ
ทัศนคติ

การสอน คือ การถ่ายทอดวิชา ตลอดจนการอบรมคุณธรรมของครูให้แก่เด็ก ด้วยการใช่วิธีสอนที่ดีที่สุดเท่าที่ครูจะทำได้ ในอันที่จะทำให้เด็กมีประสบการณ์มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และทำให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้าน คือทางสติปัญญา ทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม

การสอน คือ การที่ครูทำงานร่วมกับเด็ก เพื่อให้เด็กมีประสิทธิภาพในการเรียน ส่งเสริมให้เด็กมีความรับผิดชอบ รู้จักคิด รู้จักตนเอง ครูมีหน้าที่เพียงคอยช่วยเหลือในการวางแผนดำเนินงาน และวัดผลร่วมกับเด็ก

จากที่กล่าวมานี้พอจะสรุปได้ว่า การสอนคือการจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือ กิจกรรมอย่างมีจุดหมาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์อันจะเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ง่ายขึ้นและเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามทั้ง ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาและสามารถปรับตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ความหมายของการเรียนรู้

มีนักศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ในทัศนต่าง ๆ กัน กู๊ด (Good) ใต้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตอบสนองหรือพฤติกรรมอันเป็นผลมาจาก บุคคลได้รับประสบการณ์

นอกจากนี้นักจิตวิทยาการศึกษายังให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้หลายประการ ด้วยกันคือ

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สืบโดยไม่มีที่สิ้นสุด

การเรียนรู้ คือ กรรมวิธีต่าง ๆ ในการสร้างอาการสะท้อนให้เกิดขึ้นใหม่

การเรียนรู้ คือ การที่บุคคลเจริญงอกงามขึ้นทั้งทางกาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา และสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

จากที่กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่า การเรียนรู้คือการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ และการรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง เพื่อทำให้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สรุปในประการแรกนี้ ถ้าตั้งจุดมุ่งหมายของบทเรียนแต่ละบทเรียนเป็นอย่างไร ก็ควรเลือกวิธีสอนเพื่อให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายนั้น ๆ วิธีสอนแบบต่าง ๆ

ในกระบวนการเรียนการสอนนั้นครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ และสิ่งหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการสอนนั้นคือ การเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเลือกใช้วิธีสอนที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของบทเรียน บทเรียนแต่ละวิชาย่อมมีจุดมุ่งหมายต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้ 3 ประการ คือ

(1) ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ได้แก่สอนเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่าของความรู้

(2) ด้านเจตคติและอารมณ์ (Affective Domain) ได้แก่สร้างความรู้ที่ถึงามต่อบุคคล วัตถุ และสถาบัน และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมของตนเอง

(3) ด้านทักษะ (Psychomotor Domain) ได้แก่การสอนเพื่อให้เกิดความชำนาญ เช่นการอ่าน การเขียนและการใช้เครื่องมือปฏิบัติงาน

2. ลักษณะของบทเรียน บทเรียนที่ต้องการความรู้ในด้านกฎเกณฑ์มาก บางบทต้องการจูงใจให้เกิดเจตคติที่ถึงาม บางบทต้องการให้เกิดทักษะ ดังนั้น การเลือกวิธีสอนต้องดูลักษณะของบทเรียนแต่ละบทเพื่อประกอบการพิจารณาด้วย

3. ธรรมชาติของวิชา บางวิชาอาจใช้วิธีสอนแบบทดลองได้เหมาะสม บางบทต้องสอนโดยวิธีค้นคว้า ดังนั้นการเลือกวิธีสอนต้องพิจารณาลักษณะของธรรมชาติของวิชาไปด้วย

4. ธรรมชาติและพัฒนาการของผู้เรียน ผู้สอนต้องเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละวัย เช่น วัยประถม วัยมัธยม จะเลือกวิธีสอนแบบปฐกฐากับเด็กชั้นประถมก็จะไม่เกิดผลมากนัก

5. ความรู้อาจเปลี่ยนแปลงได้ในกาลเวลา กฎเกณฑ์บางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามการวิจัยค้นคว้า ดังนั้นครูจึงต้องสนใจในการศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

6. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมาก ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ข้อเท็จจริง ค่านิยมหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ผู้เรียนใช้สติปัญญาของตนเองว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร ดังนั้นวิธีสอนแบบแก้ปัญหา แบบแบบโครงการ แบบเสาะแสวงหาความรู้ จึงเป็นวิธีการสอนที่ฝึกให้เด็กรู้จักวิธีการในการค้นคว้าหาความรู้และมีทักษะในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุมีผล

การที่ครูจะเลือกวิธีสอน อะไร อย่างไร และใช้การสอนแบบใดนั้น ครูผู้สอนจะต้องศึกษาค้นคว้า และทำความเข้าใจกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง เพื่อนำมาใช้ให้ถูกวิธีและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

การประเมินผลหลักสูตร

ถ้าพิจารณาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตร หลังจากที่มีผู้พัฒนาหลักสูตรได้ตัวหลักสูตรที่เป็นเอกสารและวัสดุ แล้วก็ให้นำไปทดลองใช้ (try out) และมีการประเมินผลแล้วช่วงหนึ่ง แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ แล้วจึงจะเข้าสู่ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะบ่งบอกผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรในตัวเอง จะเป็นการปฏิบัติหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลายอย่างและบุคคลต่าง ๆ หลายฝ่าย ทั้งบริหารและฝ่ายดำเนินการ

ดังนั้น ในระบบการนำหลักสูตรไปใช้ คณะผู้จัดทำหลักสูตรจำเป็นต้องประเมินหลักสูตรเพื่อจะประเมินค่า และประมวลเป็นสารสนเทศ เพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป ปรับปรุงคือปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดด้อยและพัฒนาทุกจุดให้ดีขึ้นต่อไป

จุดมุ่งหมายโดยทั่ว ๆ ไปของการประเมินหลักสูตร คือ

1. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถสนองตอบวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการหรือไม่
2. เพื่อตัดสินใจว่าการวางเค้าโครงของระบบหลักสูตรตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่
3. เพื่อวัดผลผลิตที่ว่า ผลผลิตผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda, Taba 1962 : 32) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและการประเมินค่ากับคุณค่าที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ว่า อีกเท่าใดวัตถุประสงค์การศึกษาจึงจะบรรลุผล

ในทัศนะของ นอร์แมน อี กรอนแลนด์ (Norman E. Gronland 1981 : 11-12) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่า การประเมินหลักสูตรเป็นบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ระหว่างขั้นตอนแรกคือ การทดสอบวิธีการและวัสดุใหม่ ข้อมูลจากการประเมินจะสามารถช่วยให้นักพัฒนาตรวจสอบประสิทธิผลของกระบวนการใหม่ ที่สามารถระบุลักษณะสิ่งที่จำเป็นจะต้องทบทวนแก้ไขใหม่ เมื่อหลักสูตรพัฒนาอย่างสมบูรณ์แล้ว การประเมินสามารถที่จะตรวจสอบระดับของผลของหลักสูตรใหม่ ซึ่งมีผลต่อการออกแบบหลักสูตร การตั้งวัตถุประสงค์ของการสอน ประเภทแรกของการประเมินผลเรียกว่า "การประเมินผลระหว่างดำเนินการ" (Formative Evaluation) ประเภทที่ 2 เรียกว่า "การประเมินรวม" (Summative Evaluation) วัตถุประสงค์ของการประเมินผลระหว่างดำเนินการเพื่อปรับปรุงวิธีการสอนและวัสดุหลักสูตรที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน วัตถุประสงค์ของการประเมินผลรวมเพื่อประเมินค่าประสิทธิผลรวมของโปรแกรมทั้งหมดของหลักสูตร ในกรณีนี้ข้อมูลการประเมินไม่ใช่เฉพาะปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเท่านั้น แต่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเลือกหลักสูตรที่เหมาะสมที่สุดที่โรงเรียนจะนำไปใช้

ในทัศนะของ แมคเนล (John D. Mcneil 1977 : 134) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่าในความนึกคิดโดยทั่ว ๆ ไป การประเมินผลหลักสูตรคือ ความพยายามที่จะได้รับความชัดเจนต่อคำถาม 2 ข้อ คือ 1) การวางแผนโอกาสทางการเรียนรู้ โปรแกรมการเรียนรายวิชา กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาที่ได้จักมีผลจริงแล้วหรือไม่ 2) ทำอย่างไรที่จะเสนอวิธีการปรับปรุงหลักสูตรที่ดีที่สุด

สตัฟเฟิล บีม และคณะ (Stafflebeam and Others อ้างใน ทิศนา ขัมมณี 2520 : 278) ได้กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรว่า คือกระบวนการในการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อที่จะนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกที่ดีกว่า

ครอนบาค (Cronbarch อ้างใน ทิศนา ขัมมณี 2520 : 278) ได้กล่าวถึงการประเมินผลหลักสูตรว่า หมายถึงการรวบรวมข้อมูล และการกระทำข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในเรื่องของโปรแกรมหลักสูตรการศึกษา

กล่าวโดยสรุปว่า การประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการที่จะทราบว่าหลักสูตรที่นำไปปฏิบัติในโรงเรียนนั้นมีผลสัมฤทธิ์เพียงใด มีปัจจัยอะไรที่เป็นจุดเด่น จุดด้อยและของการปฏิบัติหลักสูตร ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินเพื่อตัดสินใจปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป

รูปแบบการประเมินหลักสูตร

เรื่องการประเมินหลักสูตร ให้เริ่มสนใจการศึกษาตั้งแต่ ค.ศ. 1960 ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) เป็นผู้ให้นิยามของการศึกษาว่า "การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรก็มุ่งเปลี่ยนแปลงจุดสำคัญ โดยเอาจุดมุ่งหมายตั้งแล้วหาว่าพฤติกรรมอะไรบ้างที่เปลี่ยนแปลง ต่อมา สตัฟเฟิลบีม และครอนบาค ก็ได้นิยามการประเมินผลหลักสูตรใหม่ ว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งนับเป็นแนวคิดใหม่ในการประเมินหลักสูตรจนกระทั่งปัจจุบันนี้

การพิจารณาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรมีบทบาทสำคัญอย่างไร ถ้าพิจารณาประกอบการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ การประเมินมีบทบาทสำคัญอยู่ 2 ระยะ

1. ระยะเวลาหลังจากการสร้างหลักสูตรเสร็จ แต่ยังไม่ได้นำไปใช้การประเมิน เพื่อที่จะดูว่า หลักสูตรนั้นดีเพียงใด เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ได้กำหนดไว้แต่แรกหรือไม่

2. ระยะเวลาการนำหลักสูตรไปใช้ เมื่อหลักสูตรสร้างเสร็จและให้ทดลองใช้แล้ว ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เมื่อนำไปใช้จริงการประเมินระยะนี้มุ่งพิจารณาเกี่ยวกับข้อมูลในการ ตัดสินใจทางเลือกปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา หรืออาจต้องตัดสินใจว่าจะควรใช้ต่อไปหรือยกเลิก

รูปแบบในการประเมินหลักสูตรที่นิยมใช้ในปัจจุบันนี้มีดังต่อไปนี้

1. แบบการประเมินผลหลักสูตร โดยผู้ใช้ เช็กลิสต์

วัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประเมินได้ประเมินผลตรงตามหลักสูตร และความแนวคิดของผู้สร้างหลักสูตรสร้างขึ้น

หัวข้อที่จะประเมิน	มี	ไม่มี	ชัดเจน	ไม่ชัดเจน	หมายเหตุ
ก. การตั้งจุดมุ่งหมาย - มีจุดมุ่งหมายทั่วไป - มีจุดมุ่งหมายเฉพาะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไป - มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่เขียนในเชิงพฤติกรรม					
ข. การจัดกิจกรรมการสอน - -					

เป็นการตรวจเช็คคุณสมบัติต่าง ๆ ตามหัวข้อแล้วเทียบกับเกณฑ์เพื่อดูว่าหลักสูตรมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ครบตามที่กำหนดหรือไม่

ใช้ประเมินหลักสูตรที่ยังไม่ได้ทดลองใช้

2. แบบปูยแซนส์เทคนิค (The Pussance Analysis Technique)

เป็นวิธีการประเมินผลหลักสูตรอีกแบบหนึ่งซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร โดยใช้ตารางวิเคราะห์ คิดคำนวณผลออกมาโดยใช้สูตรปูยแซนส์ ผลที่ออกมาเป็นเครื่องชี้วัดว่าหลักสูตรมีคุณภาพในระดับใด มีชั้นการดำเนินการอยู่ 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นเขียนหรือรวบรวมองค์ประกอบของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรเริ่มต้นด้วยการเขียนจุดมุ่งหมาย คติกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอน กระบวนการ 3 ขั้นตอนนี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างหลักสูตร บางทีเรียกว่า Tyler loop หลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งย่อมมีเรื่องย่อย ๆ หลาย ๆ เรื่อง แต่ละเรื่องก็จะมีส่วนประกอบ 3 ส่วน งานขั้นนี้ก็คือผู้ประเมินต้องรวบรวมจุดมุ่งหมาย (เชิงพฤติกรรม) กิจกรรมย่อย และเทคนิคการวัดผล

ตารางนี้สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเรียนรู้ของ กานเย (Gagne) โดยแบ่งลักษณะการเรียนรู้ออกเป็น 6 ลักษณะ เช่น ความรู้แบบลูกไข่ ฯลฯ (ดูตาราง) และแบ่งพฤติกรรมการเรียนรู้ออกเป็น 9 ลักษณะ (ตามตาราง)

การใช้ตารางวิเคราะห์คุณภาพของหลักสูตร

1. นำจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลที่รวบรวมได้ทั้งหมดจากหลักสูตรมาวิเคราะห์ดูว่า แต่ละหัวข้อเป็นลักษณะความรู้แบบใด พฤติกรรมการเรียนรู้ นั้นลำดับในชั้นไหน เช่น หลักสูตร ก มีจุดมุ่งหมาย 10 ข้อ กิจกรรมการเรียนการสอน 10 ข้อ ข้อสอบวัดผล 10 ข้อ เราจะคือนำทั้ง 30 ข้อลงมาเขียนในตารางลงในช่อง เช่น จุดมุ่งหมาย ข้อที่ 1 ลักษณะความรู้แบบที่ 2 พฤติกรรมเรียนรู้ในชั้นที่ 3 เราก็นำจ. 1 ในช่องตารางที่นำมาทับกัน

2. เมื่อ เช็กรียบร้อยแล้วก็คำนวณหาน้ำหนักแต่ละช่อง ตามสูตร

$$\text{น้ำหนักของแต่ละช่อง} = \text{น้ำหนักของแผนการเรียนรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรม
การเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่อง}$$

ตัวอย่างเช่น ช่องตรงกับแบบการเรียนรู้ แบบที่ 2 และพฤติกรรมการเรียนรู้
 ชั้นที่ 3 มีหัวข้อที่เช็คแล้วจัดอยู่ในช่องนี้คือ หัวข้อ จ.1 จ.2 จ.8 ก.1 ก.3 ก.7 ว.1 และ
 ว.2 นับรวมได้ 8 ข้อ

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น น้ำหนักของช่องนี้} &= 2 \times 1 \times 8 \\ &= 16 \end{aligned}$$

3. ใช้สูตรบัพแย่งน้ำหนักคุณภาพหลักสูตร

$$PM = \frac{\text{น้ำหนักของทุกช่องในตารางวิเคราะห์รวมกัน}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

จากตัวอย่างหลักสูตร ก.

$$\begin{aligned} PM &= \frac{1+2+1+4+1+16+6+6+16+2+24+12+15+24+30+30}{30} \\ &= \frac{220}{30} \\ &= 7.4 \end{aligned}$$

4. ชั้นแปลผล

เกณฑ์แปลผลที่คำนวณได้ดังนี้

ค่า PM ตั้งแต่ 1-4 แสดงถึง คุณภาพต่ำ

ค่า PM ตั้งแต่ 4-10 แสดงถึง คุณภาพปานกลาง

ค่า PM ตั้งแต่ 10-8 แสดงถึง คุณภาพสูง

รูปแบบประเมินผลหลักสูตรที่จะกล่าวต่อไปเป็นรูปแบบเพื่อวิเคราะห์หลักสูตรที่ได้
 ทดลองใช้แล้ว

3. รูปแบบการประเมินผลหลักสูตรของสเติก. (The Stake Congruence -
 Contingency Model)

รูปแบบนี้คิดโดย Robert E. Stake เป็นการประเมินในลักษณะการ
 วิเคราะห์ความสัมพันธ์แลความสอดคล้องของตัวแปร

1. การตั้งเกณฑ์ในการวิเคราะห์หลักสูตร

สเติ๊กได้เสนอหัวข้อของเกณฑ์ที่จะใช้สนการวิเคราะห์หลักสูตร 2 หัวข้อ คือ สิ่งที่มีมาก่อน กระบวนการสอน ผลที่เกิดขึ้นลักษณะเด่นพิเศษของรูปแบบนี้ การดูว่าหลักสูตรดีหรือไม่ การวัดผู้เรียนนั้นไม่เพียงพอที่จะประเมินค่าหลักสูตรว่าดีหรือไม่ดี ดังนั้น สเติ๊กจึงได้กำหนดข้อมูลในการพิจารณาประเมินหลักสูตร 3 ด้าน ดังตัวอย่างในตาราง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางการประเมินหลักสูตรของส.เต็ก

เกณฑ์ในการวิเคราะห์ หลักสูตร	ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินหลักสูตร			
	ผลที่คาดหวัง	ผลที่เกิดขึ้น	มาตรฐานที่ใช้	ที่มาของการตัดสินใจ
<p>ก. สิ่งที่มีมาก่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> -บุคลิกและนิสัยของนักเรียน -บุคลิกและนิสัยของครู -เนื้อหาสาระของหลักสูตร -วัสดุการสอน -รูปแบบการจัดโรงเรียน -ชุมชน <p>ข. กระบวนการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> -การสื่อสาร เวลาที่จัดให้ -ลำดับของเหตุการณ์ -การให้กำลังใจ -บรรยากาศ <p>ค. ผลที่เกิดขึ้น</p> <ul style="list-style-type: none"> -สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน -ทัศนคติของนักเรียน -ทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน -ผลที่มีต่อครู -ผลที่มีต่อสถาบัน 				

2. หาข้อมูลมาประกอบ

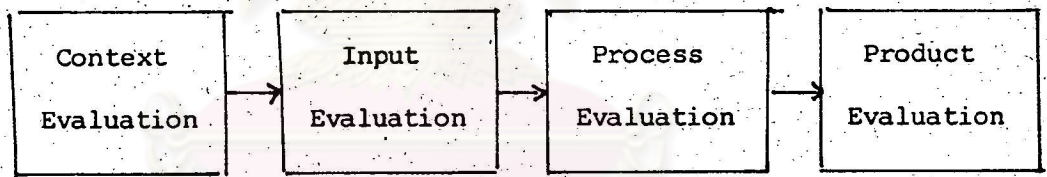
เมื่อตั้งเกณฑ์แล้วก็หาข้อมูลมาประกอบ ซึ่งมี 4 หมวด

- ก. ผลที่คาดหวัง คือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ
- ข. ผลที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจาก แบบรายงานแบบทดสอบ
- ค. มาตรฐาน ได้แก่ เกณฑ์ต่าง ๆ
- ง. ที่มาของการตัดสินใจ เช่นค่านิยม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสอดคล้อง

แบบประเมินผลหลักสูตรของ Phi Delta Kappa (The Phi Delta Kappa Model)

เป็นการประเมินผลหลักสูตรที่เน้นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์และความสอดคล้องของสิ่งที่มีอยู่ในหลักสูตร



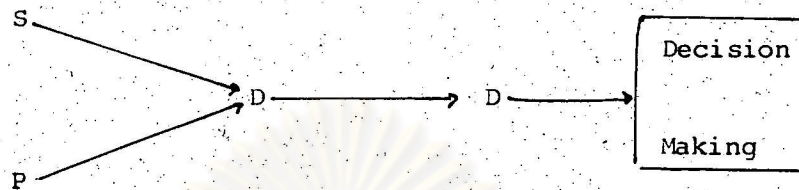
Context Evaluation หมายถึง การประเมินผลวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหลักสูตร

Input Evaluation หมายถึง ประเมินแบบโครงสร้างของหลักสูตร รวมทั้งระบบจัดการบริหารหลักสูตรต่าง ๆ ด้วย

Process Evaluation หมายถึง ประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ

Product Evaluation หมายถึง ประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตรนั้น

5. แบบประเมินผลหลักสูตรของโพรวัส (Provus' Discrepaney Evaluation Model) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ บรรณาธิการ 2528 : 112-129)



S = Standards	มาตรฐาน
P = Performance	รวบรวมข้อมูลที่เป็นพฤติกรรม
C = Compare	นำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับมาตรฐาน
D = Discrepaney	มีช่องว่างอะไรของผลที่เกิดกับมาตรฐาน
DEcision Making	นำผลประเมินเพื่อตัดสินใจ

การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้เป็นช่วงที่มีความสำคัญที่สุดของการนำความสำเร็จมาสู่หลักสูตร การประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ คือ การประเมินสภาพความพร้อมทางการจัดปัจจัยประเมิน ลักษณะการใช้ปัจจัยและการปฏิบัติ และประเมินผลผลิตระยะสั้น (Short - Term) หรือ (Interin-Outcomes) ว่าระดับของการปฏิบัติครบถ้วน เหมาะสมเพียงใด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

จากการที่ได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นั้น งานวิจัยส่วนใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ยังมีอยู่จำกัด มีงานวิจัยบางส่วนที่ทำได้ แต่ทำการวิจัยใน ลักษณะเฉพาะวิชา ของหลักสูตร และงานวิจัยบางเรื่องเป็นเรื่องของการวิจัยเปรียบเทียบ ความคิดเห็น ของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4, ดังจะได้ กล่าวรายละเอียดและนำผลสรุป จากการวิจัยดังต่อไปนี้เกี่ยวกับเรื่อง ความคิดเห็นของครู

ผู้สอนนักศึกษาผู้ใหญ่ในเขตการศึกษา 10 เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบ เบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 6 โกลินทร์ บุญประจักษ์ (2527 : 5-029) ได้ทำการวิจัยและสรุปผลได้ดังนี้

1. เมื่อพิจารณาคำเฉลี่ยของคำตอบในแบบสอบถามความคิดเห็นของครูพบว่า จุดประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนเข้าใจง่าย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และสังคม และสอนให้เกิดผลตามจุดประสงค์ได้ เนื้อหา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของ หลักสูตร ถูกต้องตามหลักวิชา เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ในด้าน การเรียนการสอน ครูได้สอนโดยการเตรียมการสอนสม่ำเสมอ สอนโดยยึดหลักสูตรเป็นหลัก และนำจิตวิทยาและเทคนิคการสอนผู้ใหญ่ไปใช้ในการสอน ด้านการประเมินผล การเรียน พบว่า เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดผลมีความเหมาะสมกับระดับชั้น วิธีการที่ใช้วัดผลสอดคล้องกับ จุดประสงค์ของหลักสูตร ด้านการบริหารและการบริการหลักสูตร ครูผู้สอนเห็นว่าอาคาร สถานที่ที่เหมาะสมสะดวกในการสอน การจัดอบรมครูมีเพียงพอ ผู้บริหารมีการแนะนำและ ติดตามประเมินผลสม่ำเสมอ

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูที่มีวุฒิทางการศึกษาต่างกันและครูที่มี ประสบการณ์ในการสอนต่างกัน พบว่า ครูมีความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองตัวแปร แต่ครูทุกกลุ่มแสดงความคิดเห็นต่อ หลักสูตรวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 6 ในด้านดี

ในส่วนที่เกี่ยวกับการติดตามผลการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พนอ) ได้มีการศึกษาติดตามผลในภาคเรียนที่ 1/2523 ผลการศึกษาครั้งนี้สรุปได้ดังต่อไปนี้ (ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2529 : 6-9)

1. หลักสูตร

1.1 ส่วนใหญ่ทุกโรงเรียนได้รับหลักสูตรครบทุกวิชา และเมื่อผู้บริหารได้รับ หลักสูตร จะมอบให้ผู้เกี่ยวข้องไปศึกษา

1.2 ความเหมาะสมของหลักสูตรมีดังนี้

- เนื้อหาและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องกันทุกหมวดวิชา
- เนื้อหาในหลักสูตรสอดคล้องกับสภาพความต้องการในท้องถิ่น
ทุกหมวดวิชา
- ความยากง่ายของเนื้อหาหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนแล้ว
- เนื้อหากับเวลามีความเหมาะสมกันในระดับปานกลาง

2. คู่มือหลักสูตร

2.1 ผู้บริหารเมื่อได้รับคู่มือหลักสูตรแล้ว มักจะไม่ค่อยมีปัญหา ส่วนที่มีปัญหาบ้าง คือ ปัญหาอุปกรณ์การเรียนการสอน

2.2 ครูผู้สอนส่วนมากสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนและกิจกรรมที่เสนอแนะไว้

2.3 กิจกรรมที่เสนอแนะสามารถปฏิบัติได้ทันเวลาในระดับปานกลาง และบางเรื่องไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมที่เสนอแนะได้ทันเวลา

2.4 สื่อการเรียนการสอนที่เสนอแนะสามารถหาได้ในท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ที่ไม่สามารถหาได้ส่วนใหญ่เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนนั้นหายากและไม่งบประมาณซื้อ

3. แบบเรียน

3.1 ปัญหาของผู้บริหารส่วนใหญ่ คือ ไม่มีแบบเรียนของกรมการศึกษา นอกโรงเรียนจำหน่าย หาซื้อได้ยาก

3.2 ครูผู้สอนส่วนมากเลือกใช้แบบเรียนของเอกชน

3.3 นักศึกษามีความเห็นว่า แบบเรียนช่วยในการเรียนได้มาก และนักศึกษาส่วนใหญ่หาซื้อแบบเรียนเองในจังหวัดหรืออำเภอ รองลงมาคือโรงเรียนนำมาขาย

4. แบบพิมพ์และแบบรายงาน

4.1 สมุดบันทึกเวลาเรียนและประเมินผลการเรียน ผู้บริหารและครูผู้สอน ส่วนมากเห็นว่าดีแล้ว และระเบียบแสดงผลการเรียน ผู้บริหารส่วนมากมีความเห็นว่าดีแล้ว

4.2 ประกาศนียบัตรและแบบรายงานต่าง ๆ บัตรประจำตัวนักศึกษา ผู้บริหารส่วนมากมีความเห็นว่าดีแล้ว

4.3 ความสะดวกในการกรอกรายการบนสมุดบันทึกเวลาเรียนและประเมินผล ครูผู้สอนเห็นว่าดีแล้ว

5. การบริหารและการดำเนินงาน

5.1 ปัญหาที่สำคัญของผู้บริหาร คือ ปัญหาการบริหารจากส่วนกลาง ปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณ ปัญหาการบริหารจากศูนย์ ๆ ภาค, ปัญหาสื่อการเรียนการสอน การบริการจากศูนย์ ๆ จังหวัด การบริการจากจังหวัดและอำเภอ การจัดโปรแกรมการเรียน การจัดทำสถิติรายงาน การรับนักศึกษาจากสถานศึกษาอื่น

5.2 ปัญหาในการจัดโปรแกรมของผู้บริหารส่วนมากเกิดจากมีนักศึกษาน้อย ในการชี้แจงการเลือกโปรแกรมนั้น ส่วนใหญ่โรงเรียนจะประชุมชี้แจงการเลือกเรียนคือนักศึกษาและปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาร้อยละ 15.42 พบว่า ต้องการเรียนวิชาที่ไม่ถนัดและร้อยละ 13.37 พบว่า ไม่ได้เรียนวิชาที่ชอบ

5.3 ปัญหาที่ผู้บริหารพบเป็นประจำ คือ ไม่มีผู้ทำหน้าที่แนะแนวโดยตรง มีนักศึกษาน้อยจัดชั้นเรียนลำบาก แบบพิมพ์รายงานต่าง ๆ ไม่ค่อยทัน ได้รับการบริการจากจังหวัดและอำเภอน้อย แบบรายงานต่าง ๆ หาซื้อลำบากไม่มีขาย การเบิกจ่ายเงินล่าช้า อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนหาซื้อได้ยาก

6. การวัดผลและประเมินผลการเรียน ส่วนใหญ่ครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามขั้นตอน และประเมินผลการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปฏิบัติเล็กน้อย มีเรื่อง การขอมอบเสริมให้นักศึกษาที่เรียนไม่ทันและติดตามผลผู้ที่เรียนจบไปแล้วอย่างสม่ำเสมอ

7. การนิเทศและติดตามผล

7.1 ผู้ออกนิเทศติดตามผลมากที่สุดคือ เจ้าหน้าที่ยุanyl ๗ จังหวัด
รองลงมาคือเจ้าหน้าที่ศูนย์ ๗ ภาค เรื่องที่นิเทศมากที่สุดคือ เรื่องเกี่ยวกับการเรียน
การสอน รองลงมาคือ เรื่องการดำเนินงาน

7.2 ครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต้องการให้ผู้ที่มีงานพิเศษช่วยเหลือ

8. การประชุมสัมมนาผู้บริหารและเจ้าหน้าที่และการอบรมครู

8.1 ผู้บริหารต้องการให้มีการประชุม สัมมนาปีละ 1 ครั้ง ในเดือน
เมษายน เรื่องที่ต้องการให้มีการประชุมสัมมนามากที่สุดคือ งานธุรการและการเงิน
รองลงมาคือ เรื่องแบบฟอร์มรายงานและระเบียบการต่าง ๆ

8.2 ครูผู้สอนได้นำความรู้จากการอบรมในเรื่องต่าง ๆ มาปฏิบัติในการสอน
ในเรื่องต่าง ๆ ก่อนข้างสมบูรณ์

8.3 ข้อเสนอแนะในการอบรมครูผู้สอน ควรจัดอบรมย่อย ๆ และอบรมให้
อย่างทั่วถึง

9. สภาพการเรียนการสอน

9.1 สภาพแวดล้อมในห้องเรียน ส่วนมากจัดห้องเรียนเป็นรูปหน้ากระดาน
แสงสว่างในห้องเรียนพอเพียง เสียงรบกวนจากภายนอกไม่ค่อยมี โต๊ะเรียนส่วนมาก
เหมาะสม บรรยากาศในห้องเรียนส่วนมากเป็นกันเอง

9.2 การเรียนการสอน ส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยาย การสอนไม่ค่อยมี
อุปกรณ์การสอน วิชาที่นักศึกษามีส่วนร่วมมากที่สุด คือ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาที่มี
การบ้านมากที่สุด คือ คณิตศาสตร์ วิชาที่ค้นคว้าบ่อยที่สุด คือ สร้างเสริมประสบการณ์
ชีวิต วิชาที่ได้ฝึกหัดบ่อยที่สุด คือ ภาษาไทย

9.3 การนำความรู้จากวิชาที่เรียนไปใช้ประโยชน์ วิชาสร้างเสริม ภาษาไทย
ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ส่วนใหญ่สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ วิชาวิทยาศาสตร์

ส่วนใหญ่ทำให้ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี วิชาวิทยาศาสตร์ ส่วนใหญ่เห็นว่านำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

ด้านการเรียนการสอน รังสรรค์ สลับแสง (2527 : 50-51) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติของนักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีต่อครูผู้สอนการศึกษานักผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาผู้ใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในกลุ่มตัวอย่าง ทั้งระดับที่ 4 และระดับที่ 4 มีทัศนคติและความคิดเห็นต่อครูผู้สอนทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับดี
2. การเปรียบเทียบทัศนคติและความคิดเห็นที่มีต่อครู ระหว่างนักศึกษากลุ่มต่าง ๆ โดยมีผลสรุปดังนี้
 - 2.1 เมื่อพิจารณาตามเพศพบว่า นักศึกษาเพศชายและเพศหญิงมีทัศนคติและความคิดเห็นต่อครู ด้านการสอน การปกครอง ลักษณะท่าทาง ความประพฤติและความสัมพันธ์กับนักศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
 - 2.2 เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุพบว่า นักศึกษามีทัศนคติและความคิดเห็นต่อครู ด้านการสอน การปกครอง ลักษณะท่าทาง ความประพฤติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนพฤติกรรมทางด้านความสัมพันธ์กับนักศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายคู่ปรากฏว่านักศึกษายอายุ 20 ปีลงมา กับนักศึกษายอายุ 25 ปีขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง
 - 2.3 เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับที่ 3 กับระดับที่ 4 มีทัศนคติและความคิดเห็นต่อครูด้านการสอน การปกครอง ลักษณะท่าทาง ความประพฤติและความสัมพันธ์กับนักศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 - 2.4 เมื่อเปรียบเทียบตามอาชีพพบว่า นักศึกษาที่ประกอบอาชีพ กับนักศึกษาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มีทัศนคติและความคิดเห็นต่อครู ด้านการสอน การปกครอง ลักษณะ

ท่าทาง และความประพฤติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในด้านความสัมพันธ์
กับนักศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ
ที่ 4 หมวดวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในจังหวัดมหาสารคามของ ฉลาด จันทร์สมบัติ
(2527 : 5-036) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนด้านต่าง ๆ โดยทั่วไปที่สังเกตได้ ครูมีพฤติกรรมการสอน
ด้านคุณลักษณะส่วนตัวอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง มีพฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมและการสอน
กับด้านแรงจูงใจ และการเสริมแรงจูงใจ และการเสริมแรงทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์
ปานกลาง และมีพฤติกรรมการสอนด้านควบคุมวินัยและสร้างบรรยากาศกับด้านปฏิสัมพันธ์
ระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง

แต่เมื่อแยกวิเคราะห์พฤติกรรมด้านการเตรียมและการสอน ถือว่าเป็นหัวใจ
ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการคิดเป็น การอภิปราย
กลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มประสบการณ์ที่เน้นมา คือ วิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต พบว่าครู
ผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนเกี่ยวกับการใช้วิธีสอนแบบอภิปรายกลุ่มอยู่ ในระดับต่ำมาก คือ
ร้อยละ 12.00

2. ครูที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการสอนด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน ส่วนครูที่มี
วุฒิ ประสบการณ์การสอนต่างกัน และครูที่ผ่านการอบรมกับครูที่ไม่ผ่านการอบรม มีพฤติกรรม
การสอนด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. ควรจะมีการศึกษาตัวแปรด้านวุฒิ อายุ ประสบการณ์การสอนและครูที่ผ่านการ
อบรมกับครูที่ไม่ผ่านการอบรม มีพฤติกรรมการสอนเป็นอย่างไร ซึ่งกระทำกับขนาดของ
ประชากรที่กว้างมากขึ้น คือ เขตการศึกษา ภาค หรือประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น